

Załącznik Nr 1
Do Uchwały Nr XXVI/158/04
Rady Gminy Lewin Kłodzki
Z dnia 30 czerwca 2004r.

PLAN ROZWOJU
LOKALNEGO
GMINY
LEWIN KŁODZKI
W LATACH 2004-2013

Rada Gminy Lewin Kłodzki' 2004

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO

GMINY LEWIN KŁODZKI

2004-2013

ZOSTAŁ OPRACOWANY PRZEZ CELOWĄ

KOMISJĘ POWOŁANĄ UCHWAŁĄ RADY

GMINY LEWIN KŁODZKI, W

NASTĘPUJĄCYM SKŁADZIE:

- 1. mgr Barbara Drożyńska - przewodnicząca Komisji**
- 2. mgr Ewa Ucińska - vice przewodnicząca Komisji**
- 3. Grażyna Wołowiec - członek Komisji ds. finansów**
- 4. mgr Ewelina Wojtasik - protokolant**
- 5. mgr Urszula Głuchowska - członek Komisji z ramienia Rady Gminy**
- 6. Jan Białek - członek Komisji z ramienia Rady Gminy**

Powołane osoby do pracy w Komisji są mieszkańcami Gminy Lewin Kłodzki.

Lewin Kłodzki dn. 30 czerwca 2004 r.

SPIS TRESCI

	Str.
WPROWADZENIE DO PROGRAMU ROZWOJU LOKALNEGO	6 - 9
1. Materiał źródłowy w tworzeniu Programu Rozwoju Lokalnego	6 - 6
2. Obiektywna potrzeba stworzenia Programu Rozwoju Lokalnego	7 - 9
3. Cele i zadania Programu Rozwoju Lokalnego Gminy Lewin Kłodzki	9 - 9
ROZDZ. I - OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA I OCENA ZASOBÓW	10-52
1. Krótki zarys historyczny i misja współczesnych	10-11
2. Położenie geograficzne - najsilniejsza strona zasobów gminy	11-13
A. Charakterystyka naturalnego krajobrazu	12-13
3. Granice administracyjne gminy	13-15
A. Obraz wsi przynależących do gminy	13-15
4. Obraz społeczny	15 - 24
A. Liczba mieszkańców	15-15
B. Struktura wiekowa mieszkańców	16-16
C. Poziom wykształcenia i społeczny wizerunek gminy	17-19
D. Ruch ludności	19-19
E. Źródła utrzymania mieszkańców	19-21
F. Stopa bezrobocia	21-22
G. Warunki mieszkaniowe	22 - 22
H. Uwarunkowania historyczne, a stan techniczny infrastruktury	22 - 24
5. Obraz gospodarczy	25 – 24
A. Tradycje działalności gospodarczej	25 – 25
B. Historia najbliższa i ocena sytuacji gospodarczej	25 - 28

C. Rodzaje działalności gospodarczej mieszkańców –	
ocena zasobów	29 – 33
D. Obraz gospodarczy gminy 1991 – 2004	33 – 34
E. Rolnictwo i leśnictwo – ważne dziedziny rozwoju gospodarczego	34 – 36
F. Turystyka sektorem bazy ekonomicznej w gminie	36 – 40
- Założenia do rozwoju turystyki	36 – 37
- Ocena istniejących zasobów	37 – 39
- Lokalna infrastruktura i krajobraz	39 – 40
- Środowisko naturalne – potrzeba ochrony i szczególnej dbałości	40 – 40
G. Obszary szczególnej troski w rozwoju turystycznym	41 – 44
- walory naturalne	41
- gminne atrakcje turystyczne	41
- turystyczna, agroturystyczna i okołoturystyczna działalność gospodarcza	41
- współpraca zagraniczna dziedzictwo kulturowe i historyczne, kultura współczesna	41
- dziedzictwo kulturowe, historyczne itd.	42
- szeroko pojęta edukacja	42
- społeczna infrastruktura lokalna	42
- komunikacja samochodowa i kolejowa	42
- przejścia graniczne	43 – 44
6. Usługi dla ludności – ocena zasobów	44 – 51
A. Administracja	44 – 45
B. Usługi socjalne	45 – 46
C. Usługi oświatowe i opiekuńczo – wychowawcze	46 – 47
D. Działalność kulturalna	48 – 48
E. Ochrona zdrowia	48 – 48
F. Sport i rekreacja	49 – 49
G. Szeroko pojęta edukacja	49 – 50
H. Demokracja oddolna	50 – 50
I. Usługi komunalne	51 – 51

7. Ogólne perspektywy rozwoju – założenia	51 – 52
ROZDZ. II – KIERUNEK ROZWOJU GMINY – UZASADNIENIE	53 – 63
1. Spójność rozwoju gminy i powiatu	53 – 53
2. Główny kierunek rozwoju gminy	54 – 54
3. Spójność celu strategicznego 1991 – 2004	54 – 56
4. Cele obszarowe w wytyczonych obszarach działania gminy i jej mieszkańców	57 – 63
ROZDZ. III – ETAPY REALIZACJI PROGRAMU	64
1. Plan zagospodarowania przestrzennego	64 – 64
2. Istniejące potrzeby we wszystkich obszarach gminy powodem wytypowania zadań do realizacji	66 – 66
3. System wdrażania zadań i ich wskaźniki osiągnięć	67 – 68
4. Harmonogram realizacji zadań 2004 – 2013, obszar, zadanie, okres realizacji, oczekiwane efekty, szacunkowy koszt i przewidywane źródła finansowania	68 – 68
5. Plan działań wynikający z przepisów ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym	69 – 70
6. Zadania wynikające z uchwał Rady Gminy	71 – 73
7. Sugestie mieszkańców	74 – 74
8. Zadania inwestycyjne na lata 2004 – 2013	75 – 91
9. Plan finansowy na lata 2004 – 2006	92 – 92
10. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej – ewaluacja	92 – 93

WPROWADZENIE DO PROGRAMU ROZWOJU LOKALNEGO

1. Materiał źródłowy w tworzeniu programu

Rada Gminy Lewin Kłodzki 30 kwietnia 1999 r. zatwierdziła w drodze podjętej uchwały Strategię Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki, która do dnia dzisiejszego obowiązuje i oraz została wykorzystana jako materiał źródłowy w niniejszym opracowaniu.

Dnia 10 sierpnia 2001 roku zostało opracowane i przyjęte przez Radę Gminy Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lewin Kłodzki, stanowiące obszerny materiał źródłowy wykorzystany w niniejszym opracowaniu.

Do opracowania Programu Rozwoju Lokalnego Gminy Lewin Kłodzki wykorzystano także „Podstawowe informacje ze spisów powszechnych. Gmina wiejska Lewin Kłodzki”, Wrocław 2003.

Diagnozę potrzeb w różnorodnych obszarach działania gminy sporządzono na podstawie powyższych dokumentów, a także na podstawie przeprowadzonej debaty w obecności przedstawicieli różnorodnych instytucji, zakładów, jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw oraz radnych i osób fizycznych, a także na podstawie zebranej dokumentacji podczas otwartych konsultacji społecznych, zorganizowanych w m-cu czerwcu 2004 roku.

Zaproszenia na spotkanie związane z tworzeniem Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Lewin Kłodzki otrzymało 60 podmiotów. Obecnych na spotkaniu było 50% zaproszonych. W trakcie opracowania dokumentu wielu innych mieszkańców zgłaszało swoje wnioski i spostrzeżenia. Do opracowania Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Lewin Kłodzki wykorzystano również następujące dokumenty: Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego, Strategię Powiatu Kłodzkiego, Raport O Stanie Rolnictwa W Powiecie Kłodzkim, Założenia Do Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich Powiatu Kłodzkiego W Kontekście Przystąpienia Do Unii Europejskiej, Proturystyczną Aktywizację Polskiej Części Euroregionu Glacensis W Paśmie Drogi Śródsudeckiej oraz szereg innych dokumentów wewnętrznych opracowanych przez urzędników Gminy Lewin Kłodzki i wybrane uchwały Rady Gminy Lewin Kłodzki.

2. Obiektywna potrzeba stworzenia Programu Rozwoju Lokalnego

Historia powojenna gminy Lewin Kłodzki, a szczególnie okres transformacji ustrojowej w Polsce ma duży wpływ na tworzenie Programu Rozwoju Lokalnego Gminy Lewin Kłodzki (patrz: Strategia Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki str. 6-10).

Gmina Lewin Kłodzki stanowi o sobie zaledwie przez okres 13 ostatnich lat. Z wcześniejszych faktów historycznych i z dzisiejszej sytuacji gospodarczej wynika, że gmina Lewin Kłodzki znajduje się w sytuacji znacznie trudniejszej, aniżeli te gminy, którym w 1990 roku obligatoryjnie podarowano samorządność i które do tego czasu dysponowały własnymi budżetami, gospodarowały publicznymi pieniędzmi, miały wpływ na rozwój własnego środowiska lokalnego.

Mieszkańcy gminy Lewin Kłodzki nie mieli wpływu na to, co będzie się działo w ich gminie przez ponad ćwierć wieku. Od 1975 roku do 1991 roku gmina była brzydkim podwórkiem miasta uzdrowiskowego Kudowa Zdrój. Interes gminy wiejskiej oraz miasta uzdrowiskowego był bardzo różny, a władze wspólne dla miasta i gminy organu administracyjnego, Urząd MiG Kudowa Zdrój znajdowały się w Kudowie Zdroju. Lewin Kłodzki i okoliczne wsie były przez wiele lat zapomnianą częścią wspólnej jednostki administracyjnej. To okres poważnej degradacji zasobów.

Dziś gmina Lewin Kłodzki należy do grona najmniejszych w Polsce pod względem liczby mieszkańców, która wynosi 1908 osób. Jednak obszarowo jest bardzo rozległa (52 km²), przynależy do niej 17 wsi. Od 1991 roku, dzięki desperacji mieszkańców gmina Lewin Kłodzki może rządzić się sama. Ma własny samorząd, swój własny budżet, ma świadomość potrzeb gminy i jej mieszkańców. Sama może decydować o swoich lokalnych sprawach. Od czasu narodzin samorządnej gminy Lewin Kłodzki minęło 13 lat. O efektach jej funkcjonowania i słuszności podjętej wówczas decyzji nt. utworzenia samodzielnej gminy, niech świadczy porównanie budżetów w pierwszym roku funkcjonowania do roku bieżącego. W 1991 roku dochody gminy wynosiły 168.045,-zł, a w 2004 roku planowane dochody to kwota 5.402.300,-zł.

Kierunek rozwoju tej wiejskiej i górskiej, gminy, ze śladowym rolnictwem i brakiem jakiegokolwiek rozwoju przemysłu, został określony jako turystyczny, agroturystyczny, także rolniczy z uwzględnieniem rozwoju usług i przemysłu nieuciążliwego dla środowiska.

Bogactwo walorów krajobrazowych, przyrodniczych, a także dziedzictwo kulturowe i historyczne tych ziem, potencjał ludzki, zasoby materialne i niematerialne

oraz umiejętność ich twórczego wykorzystania, przy udziale niekonwencjonalnych pomysłów - stanowią szansę rozwoju dla gminy i jej mieszkańców, by stać się konkurencyjnym miejscem na rynku turystycznym, ale przede wszystkim, by przeciwdziałać marginalizacji, degradacji i dewastacji jednego z najpiękniejszych zakątków Polski.

Podjęcie aktywnych działań przeciwko marginalizacji obszarów gminy Lewin Kłodzki wymaga pomocy z zewnątrz z przyczyn obiektywnie istniejących:

- Gmina Lewin Kłodzki w stosunku do innych ma bardzo trudną sytuację społeczno - gospodarczą, na którą złożyły się przede wszystkim ponad 20 - letnia izolacja w zakresie inwestycji, remontów, rozbudowy infrastruktury, wykorzystania istniejących zasobów i potencjału ludzkiego, a także nieumiejętność i brak możliwości wykorzystania istniejących zasobów przez ówczesne władze MiG Kudowa Zdrój.
- Obecny brak środków finansowych w budżecie gminy na działania przeciwko marginalizacji, które pomogłyby przełamać bariery w zakresie innowacyjności z obszarów wzrostu - w zakresie turystyki, agroturystyki, usług okołoturystycznych, przemysłu nieuciążliwego dla środowiska poprzez wsparcie rozbudowy infrastruktury, działań inwestycyjnych oraz budowanie i wspieranie rozwoju świadomości społecznej, aktywne przeciwdziałanie bezrobociu, pomoc ludziom zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym.
- Gmina Lewin Kłodzki od początku narodzin samorządności podejmowała i podejmuje wiele działań inwestycyjnych i gospodarczych, które należy dziś, w bliższej i dalszej przyszłości kontynuować i rozwijać dla dobra tej części regionu i jego mieszkańców.

Ponieważ rozwój gminy Lewin Kłodzki postępuje wolniej w porównaniu z innymi gminami w Polsce, a przyczyny tego są obiektywne, należało przystąpić do stworzenia Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Lewin Kłodzki, po to szczególnie, by uświadomić mieszkańcom i innym sojusznikom, potrzebę podjęcia działań w określonym kierunku, ustalić zadania do wykonania na najbliższe lata, wskazać oczekiwane efekty, pozyskać dodatkowe źródła finansowania, zabezpieczyć odpowiednie środki na realizację skonstruowanych zadań, a także określić ich harmonogram i sposób wdrażania oraz formy ewaluacji, monitoringu, komunikacji

społecznej.

Niniejszy PROGRAM ORAZ STRATEGIA ROZWOJU GMINY są spójne z celami strategicznymi Strategii Rozwoju Powiatu Kłodzkiego, Województwa Dolnośląskiego, Euroregionu Glacensis, do którego przynależy administracyjnie Gmina Lewin Kłodzki.

3. Cele i zadania Programu Rozwoju Lokalnego gminy Lewin Kłodzki

Program Rozwoju Lokalnego ma na celu sprostać następującym oczekiwaniom:

- Przedstawić aktualizację danych na temat ogólnej charakterystyki i oceny zasobów gminy w stosunku do przyjętej Strategii Rozwoju Gminy z 1999 roku
- Wytyczyć kierunek działania gminy i określić przyjęty kierunek rozwoju na dalsze lata wraz z uzasadnieniem,
- Wskazać etapy realizacji Programu Rozwoju Lokalnego Gminy

Zadania, które przyjęliśmy w Programie Rozwoju Lokalnego gminy Lewin Kłodzki to:

- Wskazanie drogi rozwoju gminy i jej mieszkańców na podstawie najsilniejszych stron zasobów .
- Zaplanowanie i pomoc we wstępnej organizacji podejmowanych działań.
- Dokonanie werbalizacji celów działania gminy z uwzględnieniem szczegółowym celów obszarowych na podstawie najmocniejszych stron zasobów, potrzeb oraz zadań, a także na podstawie ogólnej oceny wizerunku gminy i podjęcia próby jej pozytywnych przeobrażeń.
- Dokonanie diagnozy potrzeb w kolejnych obszarach działania gminy.
- Wskazanie priorytetowych i pilnych do realizacji zadań z uwzględnieniem harmonogramu czasowego.
- Uwzględnienie sposobu wdrażania zadań oraz wskazanie oczekiwanych efektów.
- Ukierunkowanie źródeł finansowania, przygotowanie stosownego materiału do dokonania szczegółowego planu finansowania, z uwzględnieniem inwestycji i działań objętych programem.
- Wskazanie form ewaluacji w zakresie realizacji Planu Rozwoju Lokalnego, a szczególnie sposobu realizacji zadań, ich jakości i osiągania oczekiwanych efektów.

ROZDZ. I

CHARAKTERYSTYKA I OCENA ZASOBÓW

1. Krótki zarys historyczny i misia współczesnych.

Lewin Kłodzki wzmiankowany jest w różnorodnych dokumentach historycznych już od 1345 roku. Na podstawie wcześniejszych dokumentów badawczych wiadomo, że przez tą część regionu przebiegał szlak handlowy, zwany bursztynowym. Świadczy to o tym, że osadnictwo na tych ziemiach miało miejsce znacznie wcześniej niż w roku 1345 ponieważ wzmianki nt. szlaku bursztynowego dotyczą najstarszej historii tych ziem, jeszcze p.n.e. Nie mniej jednak z dokumentów zapisanych, Lewin Kłodzki jest wzmiankowany od 1345 roku. Występuje w tych zapiskach jako lokalny ośrodek administracyjno - wytwórczy, znajdujący się na ważnym trakcie handlowym z Wrocławia do Pragi.

W roku 1390 - wieś, od 1415 roku odzyskał prawa miejskie, które w 1945 roku znów utracił. Na przestrzeni dziejów, Lewin Kłodzki i okoliczne wsie przynależące do obecnej gminy przeżywały swoje wzloty i upadki spowodowane wojnami, kataklizmami, chorobami, pożarami, podwoziami. Ziemię na przestrzeni kilku wieków zamieszkiwane były przez trzy narody: polski, czeski i niemiecki. Do dzisiaj ślady trzech kultur są wszechobecne.

Wyżej wymienione fakty mają ogromne znaczenie dla współczesnego rozwoju gminy. Wydarzenia współczesne w Polsce dobrze rokują na dalszy rozwój gminy. Wydaje się, że przesądzają o tym następujące elementy:

- sprzyjająca sytuacja Polski na mapie Europy, która jako członek UE powinna respektować, szanować i wzmacniać dziedzictwo kulturowe tych ziem
- przyjęty kierunek rozwoju gminy sprzyja możliwości wykorzystania dziedzictwa kulturowego i historycznego naszych ziem do rozwoju współczesnej Polski i Europy, naszej gminy.

Szczegółowa informacja nt. środowiska kulturowego tych ziem została opisana w Studium środowiska kulturowego gminy Lewin Kłodzki.

Najnowsza historia tej gminy (powojenna) dzieli się na trzy etapy. Gmina Lewin Kłodzki jako miasteczko - wieś w Polsce funkcjonowała jako:

1. Od 1945 do 1975 - nowa jednostka Państwa Polskiego, wyodrębniona jako samodzielna gmina wiejska na tzw. terenach odzyskanych.

2. Od 1975 do 1991 - funkcjonowała jako wspólna jednostka administracyjna Miasta i Gminy Kudowa Zdrój.

3. Od 1991 r. - funkcjonuje jako samodzielna i samorządna gmina wiejska - przeobrażenie administracyjne gminy pokrywa się z okresem transformacji ustrojowej, a przeobrażeniami w systemie administracyjno - gospodarczym i społecznym w Polsce. To istotny w rozwoju gminy fakt.

Okres transformacji w Polsce to długi proces przeobrażeń, który w sposób szczególny dotyczy gminy Lewin Kłodzki i jej mieszkańców. Gmina Lewin Kłodzki w 1991 roku rozpoczęła swój start z ujemnym bilansem, w porównaniu z innymi gminami w Polsce. Pomimo, iż przez 13 lat najnowszej historii udało się wiele zrobić, wiele jeszcze pozostało do zrobienia. Zadania te nie są łatwe nie tylko z powodu gorszej od innych sytuacji finansowej gminy i jej mieszkańców, ale również z powodu znacznych barier psycho - społecznych, które tkwią w nas i które wynikają ze zmiany stanu rzeczywistości, utartych stereotypów, dużej nieświadomości w zakresie zaistniałych przeobrażeń w Polsce i często braku rozumienia nowych wyzwań i procesów, wzajemnie od siebie zależnych.

Dla samorządu lokalnego dbałość o rozwój tej gminy stanowi ogromnie trudne wyzwanie i wyznacza obecnym i następnym ważną misję do spełnienia.

2. Położenie geograficzne Gminy Lewin Kłodzki

Na mapie Polski Gmina Lewin Kłodzki to: województwo dolnośląskie, powiat kłodzki; Sudety Środkowe (Pogórze Orlickie i Góry Stołowe); Euroregion Glacensis

Powierzchnia gminy - 52,19 km², w tym:

- lasy: 47% powierzchni
- łąki i pastwiska: 31,5% powierzchni
- grunty orne: 14%

Znaczna część gminy przynależy do Parku Narodowego Gór Stołowych oraz leży w jego otulinie. Górskie położenie gminy oraz walory przyrodniczo - krajobrazowe to najcenniejszy dar natury stanowiący najbogatsze źródło zasobów gminy i jej mieszkańców.

A. Charakterystyka naturalnego krajobrazu

Gmina Lewin Kłodzki położona jest w makroregionie Sudetów Środkowych, w obniżeniu Kudowy - od południa i południowego zachodu (Pogórze Orlickie), otoczona Wzgórzami Lewińskimi, na terenie Gór Stołowych i Gór Orlickich - od południowego wschodu.

Wśród kopalin naturalnych terenu gminy zdecydowanie przeważają surowce skalne. W większości nie zostały udokumentowane złożowe, a udokumentowane występują na terenach chronionych Parku Narodowego Gór Stołowych oraz jego otuliny. W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lewin Kłodzki z 2001 roku, znajdujemy zapis:

„ ze względu na fakt obejmowania większości terenu gminy przez strefy ochrony przyrody (Park Narodowy Gór stołowych i jego otulina, Obszar Chronionego Krajobrazu Gór Bystrzyckich i Orlickich, obszary górnicze utworzone w związku z eksploatacją wód mineralnych, funkcje ochronne lasów oraz występowanie gleb chronionych), eksploatacja surowców skalnych i kruszyw naturalnych jest na terenie gminy niecelowa bądź wykluczona. W czasach rozwoju gospodarki rynkowej niejednokrotnie przymierzano się do eksploatacji złóż. Najnowszy czas nie jest odosobniony. Jak wynika ze Studium, argumentem przeciwko eksploatacji złóż kruszyw lub surowców skalnych jest:

- nie dająca się uniknąć degradacja walorów turystyczno - rekreacyjnych gminy (kolizyjność funkcjonowania)
- zasoby wysokiej jakości surowców skalnych i kruszyw są w rejonie dolnośląskim bardzo duże, co silnie pogorszyłoby warunki ekonomicznej konkurencyjności ewentualnych przedsięwzięć wydobywczych na terenie gminy.

Wg autorów Studium „ Celową jest natomiast dalsza eksploatacja ujmowanych wód mineralnych oraz dokumentowanie jej kolejnych zasobów złożowych - zwłaszcza pod kątem wykorzystywania ich w wodolecznictwie."

Zatem bogactwo naturalne tego regionu jest oznaczone. Jednak specjaliści oceniający sytuację tego regionu zdecydowanie odradzają stosowanie agresywnej polityki gospodarczej w postaci wydobywania złóż kruszców, marmurów, dostrzegając w tych działaniach możliwość większych strat spowodowanych degradacją naturalnych walorów.

Obszar gminy należy do terenów górskich, wyraźnie zaakcentowana jest rzeźba dolinna, otoczona niezbyt wysokimi grzbietami wzniesień, które pokryte są przez lasy i łąki.

Maksymalna wysokość terenu (przy południowej granicy gminy - przebiega tam granica państwa), wynosi 825 m n.p.m. Wysokość najniższa to 385 m n.p.m. i występuje w przejściu cieką Klikawa przez północno - zachodnią granicę gminy.

Ponad połowa terenów gminy położona jest na wysokości 500 m n.p.m.

Teren geograficzny i rzeźba terenu, w jakim położona jest gmina Lewin Kłodzki warunkuje turystyczną atrakcyjność gminy.

Teren gminy Lewin Kłodzki pod względem stosunków wodnych odróżnia się od innych w regionie Ziemi Kłodzkiej. **Przebiega przez nią europejski dział wodny**, który rozgranicza zlewiska Morza Bałtyckiego (dorzecze Odry) i Morza Północnego (dorzecze Łaby). Niemal cały obszar gminy należy do dorzecza Łaby oraz zlewiska Morza Północnego.

Główne cieką w omawianym obszarze gminy to:

- Klikawa, zwana Szybką - lewy dopływ Metuje w Czechach.

Uchodzi do niej rzeka Bystra w Lewinie Kłodzkim i w Jeleniowie - Dańczówka.

Szczegółowy opis znajduje się w Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy Lewin Kłodzki' 2001 r.

W najnowszej historii gminy, zakończono uruchomioną w 1994 roku inwestycję pn. budowa zalewu rekreacyjnego na potoku Klikawa. Zalew spełnia podwójną rolę - stanowi atrakcję turystyczną, ale także w świetle naturalnych zagrożeń powodzią, która nawiedzała ten region w ostatnich latach, stanowi znaczną barierę ochronną przed negatywnymi zjawiskami natury.

3. Granice administracyjne aminy.

Gmina Lewin Kłodzki sąsiaduje z miastem Kudowa Zdrój, gminą Szczytna, miastem Duszniki Zdrój oraz z Republiką Czeską (granica państwowa).

Ostatni podział administracyjny gminy został dokonany w grudniu 1990 roku, gdy Rada Ministrów podjęła decyzję o odłączeniu się gminy Lewin Kłodzki od miasta Kudowa Zdrój.

A. Obraz wsi przynależących do gminy

Do gminy Lewin Kłodzki należy 17 wsi - wg porządku alfabetycznego i wg statystycznych danych, obraz wsi przedstawia się następująco:

lp.	Nazwa miejscowości - wsi:	Liczba mieszkańców wg danych z 2000
1.	Dańczów	111
2.	Darnków	32
3.	Gołaczów	63
4.	Jarków	59
5.	Jawornica	41
6.	Jeleniów	571
7.	Jerzykowice Wielkie	94
8.	Jerzykowice Małe	18
9.	Kocioł	41
10.	Krzyżanów	23
11.	Kulin Kłodzki	40
12.	Leśna	6
13.	Lewin Kłodzki	954
14.	Taszów	15
15.	Witów	16
16.	Zielone Ludowe	23
17.	Zimne Wody	1

Ze względu na liczbę zamieszkujących wsie mieszkańców można wskazać cztery charakterystyczne grupy:

a. GRUPA NAJBARDZIEJ ZALUDNIONYCH WSI TO:

Od 100 do 1000 mieszkańców zamieszkuje w:

Lewinie Kłodzkim, Jeleniowie, Dańczowie,

b. GRUPA ŚREDNIO ZALUDNIONYCH WSI TO:

Od 50 do 100 mieszkańców zamieszkuje w:

Jerzykowicach Wielkich, Gołaczowie, Jarkowie

c. GRUPA MAŁYCH WIOSEK TO:

Od 20 do 50 mieszkańców zamieszkuje w: Jawornicy, Kotle, Kulinie Kłodzkim, Darnkowie, Krzyżanowie, Zielonym Ludowym.

d. GRUPA WYLUDNIONYCH WIOSEK TO:

Od 1 do 20 mieszkańców zamieszkuje w:

Jerzykowicach Małych, Witowie, Taszowie, Leśnej, Zimnych Wodach

Informacja ta wydaje się bardzo istotna z punktu widzenia rozbudowy infrastruktury, planu zagospodarowania przestrzennego, a także z uwagi na gospodarkę gruntami, planowane inwestycje w stosunku do potrzeb, dla których duże znaczenie w sytuacji finansowej gminy ma liczba mieszkańców i ustalanie priorytetów w budowaniu dobra wspólnego.

Istotne jest to, że każda z wyżej wymienionych wsi jest bardzo bogata w naturalne zasoby - lasy, krajobraz, przyrodę, czystość środowiska i w ciągu najbliższych lat może liczyć na rozwój i przyrływ ludności.

Zarządzanie gminą, a szczególnie perspektywiczne spojrzenie na jej rozwój, z pewnością będzie budziło wiele społecznych kontrowersji. Władze gminy dążą do szerokiego zagospodarowania wyludnionych wsi. Popularna w gminie jest sprzedaż gruntów i nieruchomości. Pieniądze uzyskane ze sprzedaży pozwalają na bardziej efektywne gospodarzenie. Świadczyć może o tym fakt, że w ostatnich kilku latach zainteresowanie kupnem działek i nieruchomości na terenach wymienionych wsi, nawet tych bardzo wyludnionych - systematycznie wzrasta. Stanowi to sygnał dla władz, że uzbrajanie terenów wsi oraz ich przestrzenne zagospodarowanie jest pilnym zadaniem do realizacji.

Pogodzenie społecznych interesów zamieszkałych wsi oraz inwestowanie w miejsca wyludnione na pierwszy rzut oka może wydawać się decyzją kontrowersyjną, nie do przyjęcia.

Wydaje się, iż tego typu sytuacje wymagają znajomości celów działania władz i bardzo mocnych argumentów.

4. Obraz społeczny

A. Liczba mieszkańców gminy wynosi 1908.

- wg spisu powszechnego GUS' 2002 r.

W tym:

- **mężczyźni: 893**
- **kobiety: 1015**

Dla zobrazowania tej sytuacji, warto sobie uświadomić, że duże miasto np. Gdańsk, w jednym budynku tzw. falowcu mieści tylu mieszkańców, ilu zamieszkuje u nas w całej gminie.

Taka sytuacja stanowi czasami mocną, a czasami słabą stronę zasobów. Mając na względzie istniejący potencjał i rozwój gospodarczy oraz duże rozproszenie mieszkańców w terenie -z pewnością taka sytuacja powoduje ogromne trudności, zwłaszcza z ekonomicznego punktu widzenia.

Mocna strona - jak się wydaje - to pomimo wszystko - łatwiejsza komunikacja społeczna, większa możliwość integrowania się we wspólnym działaniu.

B. Struktura wiekowa mieszkańców kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	Ogółem	Kobiet	Mężczyzn
Mieszkańcy	1908	1015	893
W wieku:			
Przedprodukcyjnym:	432	228	204
Produkcyjnym:	1151	538	613
Mobilnym:	722	340	382
Niemobilnym	429	198	231
Poprodukcyjnym	325	249	76

W stosunku do minionych 10 lat - liczba ludności spadła z ok. 2120 na 1908 (niż demograficzny, zgony, a także stosunkowo niewielka, choć istniejąca emigracja). UWAGA - w ostatnich latach mamy do czynienia ze zjawiskiem odpływu i przyływu ludności - patrz ruch ludności - podpunkt D

Mieszkańcy w wieku produkcyjnym stanowią największą część ogółu, bo 1151 osób.

Druga grupa pod względem wielkości to dzieci i młodzież: 432

W wieku mobilnym znajduje się 722 mieszkańców.

W wieku niemobilnym: 429.

Emeryci i renciści w wieku poprodukcyjnym stanowią wbrew powszechnej opinii - najmniejszą część ogółu, bo 325 osób.

Znacznie wyższa liczba mieszkańców niż emeryci to tzw. osoby niemobilne stanowiący grupę aż 429 osób. Warto zauważyć, iż występuje znaczna różnica w populacji kobiet i mężczyzn, 122 więcej na korzyść kobiet.

C. Poziom wykształcenia mieszkańców i społeczny wizerunek gminy - obrazuje tabela poniżej:

Ogółem	wyższe	policjalne	średnie			Zasadn.	Podst.	Bez Podst.	Brak danych
			razem	ogólne	zawodowe				
1625	67	62	383	138	245	426	587	86	14
Poziom wykształcenia w zależności od wieku:									
19 i mniej: 207 osób	-	-	18	7	11	11	152	25	1
20-29 265 osób	17	14	106	44	62	93	30	3	2
30-39 247 osób	18	14	66	21	45	99	44	-	4
40-49 300 osób	16	15	82	28	54	121	60	3	3
50-59 251	7	13	70	25	45	62	93	3	3
60-64 77 osób	5	-	16	5	11	20	33	-	-
65 lat i więcej 278 osób	4	4	25	8	17	20	175	49	1
Poziom wykształcenia, a płeć									
Mężczyźni Ogółem: 749 osób	31	17	162	49	113	259	243	33	4
Kobiety Ogółem: 876 osób	36	45	221	89	132	167	344	53	10

Z zestawienia danych wynika, że:

1. Liczba osób z wyższym wykształceniem wynosi 67, w tym, w wieku aktywnym zawodowym (od 20-59 lat): 58, co stanowi 3,6% ogółu.

2. Liczba osób z wykształceniem policealnym wynosi: 62, przy czym w wieku aktywnym zawodowym 58, co stanowi **3,6% ogółu**.

3. Liczba osób z wykształceniem średnim ogólnym (bez zawodu) wynosi 138, w tym aktywnych zawodowo: **125**

4. Liczba osób z wykształceniem średnim zawodowym wynosi: 245, przy czym w wieku aktywnym zawodowo: **217**.

5. Osoby z zasadniczym wykształceniem to 426 mieszkańców, przy czym w wieku aktywnym zawodowo: **386**

6. Osoby z wykształceniem podstawowym stanowią najwyższą liczbę mieszkańców, przy czym grupę w wieku aktywnym zawodowo stanowi **377** osób.

Z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości i usług, a także potrzeb w zakresie szeroko pojętej edukacji, warto zwrócić uwagę na poniższe zestawienie:

Wiek	wyższe	policealne	Średnie ogólne	Średnie zawodowe	Zasadnicze	Podstawowe	Bez
19-59	58	58	125	217	386	377	13

Wynika, że:

- 1. Najwyższa liczba mieszkańców - to grupa mieszkańców z wykształceniem podstawowym i zasadniczym, która stanowi łącznie aż 773 osoby, co oznacza, aż 48 % mieszkańców gminy w aktywnym wieku zawodowym.**
- 21% mieszkańców aktywnych zawodowo posiada wykształcenie średnie ogólne lub zawodowe.
- 3,6% to mieszkańcy w wieku aktywnym zawodowo i z wykształceniem policealnym.
- 3,6% to mieszkańcy aktywni zawodowo z wykształceniem wyższym.
- 0,8% ogółu stanowią mieszkańcy w wieku aktywnym zawodowo z nieukończonym wykształceniem podstawowym.

Istotna informacja dla powyższych zestawień to także łączna liczba osób niepełnosprawnych, która w wieku aktywnym zawodowo wynosi 139 osób. Liczba mieszkańców niepełnosprawnych z wyższym wykształceniem: 0, policealnym: 7, średnim ogólnym: 41, średnim zawodowym: 27, zasadniczym zawodowym: 64,

podstawowym ukończonym: 151, podstawowym nieukończonym lub bez: 27 osób. Wśród 139 mieszkańców niepełnosprawnych jest 27 aktywnych zawodowo, w tym 18 pracujących i 9 bezrobotnych, tj. takich, którzy mogliby podjąć pracę, ale nie pracują z braku takich możliwości.

D. Ruch ludności

- ✓ Mieszkańcy zasiedleni od urodzenia to 982 osoby
- ✓ Napływowi w latach od 1998 i wcześniej to bardzo duża grupa, bo aż 701 osób
- ✓ S Napływowi w latach 1989 - 2002 to 204 mieszkańców.

Liczba przybyłych mieszkańców w okresie 13 lat może zastanawiać i świadczyć o tym, że z chwilą zaistnienia zmian administracyjno - społecznych, infrastrukturalnych, liczba osób napływowych w ciągu 13 lat pokaźnie wzrosła. Także na uwagę zasługuje fakt, że niewiele powyżej 50 % mieszkańców przebywa w gminie od urodzenia. Pozostała ludność to ludność napływowa.

Fakt, który z jednej strony może napawać optymizmem (brak stagnacji, szansę rozwoju), ale z drugiej strony stanowi duży problem w integracji mieszkańców ponieważ brak korzeni i tradycji raczej jest czynnikiem destabilizacji, powodem braku wzajemnego zrozumienia, zawiści i nieporozumień.

Warto zauważyć, że z punktu widzenia budowania ciągłości historycznej, tradycji, wypracowywania wizji funkcjonowania gminy, utartych stereotypów - nadmierna migracja ludności stanowi często przeszkodę w budowaniu nowej rzeczywistości. Jednak trudno również nie zauważyć plusów tego zjawiska. Bacząc na fakt, że każdy człowiek wnosi nowy potencjał, własne umiejętności, doświadczenia, wiedzę - skutki prób integracji społecznej mogą się w efekcie okazać bardzo korzystne.

E. Źródła utrzymywania się mieszkańców gminy

Źródła utrzymania się mieszkańców są bardzo ograniczone. Świadczyć może o tym bardzo wysokie bezrobocie oraz poniższe dane.

- I. **Z pracy utrzymuje się łącznie 471 mieszkańców. To właśnie te osoby aktywnie zawodowo utrzymują kolejne 445 osób.**

II. Najwięcej w gminie jest pracowników najemnych (umowa o pracę), bo aż 389 mieszkańców.

III. Tylko 82 osoby żyją z własnej działalności gospodarczej mając łącznie na utrzymaniu 170 osób.

IV. Z gospodarstwa rolnego utrzymuje się 60 mieszkańców, którzy są na utrzymaniu 34 rolników.

Wyszczególnienie	Ogółem	PRACA - źródłem utrzymania			
		Razem	Najemna	Rachunek własny lub dochody z najmu	Z gospodarstwa rolnego
Ogółem wszystkich	1908	916	746	170	60
		Posiadający własne źródło utrzymania (osoby aktywnie pracujące)			
		471	389	82	34
		PRACA - liczba osób na utrzymywaniu członków rodzin lub związków			
		445	357	88	26

Przekładając dane na odsetki wynik jest następujący:

A/. Osoby pracujące aktywnie to 25% ogółu mieszkańców gminy.

Inne źródło utrzymania to emerytury i renty:

Ogółem Mieszkańców w gminie	Razem	Emerytura	Renta
1908	963	306	329
Własne źródło utrzymania	683	254	229
Pozostający na utrzymaniu	280	52	100

Z danych wynika, że

36% mieszkańców posiada przyznane renty lub emerytury.

Osoby te utrzymują z renty lub emerytury 15% mieszkańców

Łączna liczba emerytów i rencistów to 683 mieszkańców.

F. Stopa bezrobocia - wg stanu na 2002 rok (prawdopodobnie na dn. 23 czerwca 2004 r. już większa) wynosi ponad 40%!!!

Ogółem W wieku produkcyjnym	Pracujący	Bezrobotni	Bierni zawodowo	Nie- ustalony status	Stopa Bezrobocia %
1572	490	329	699	54	40,2
W tym wykształcenie:					
wyższe	50	6	9	2	10,7
średnie	207	99	127	12	32,4
Zasad. Zawód.	165	127	119	15	43,5
Podst. i bez wykształcenia	67	94	443	16	58,4
Mężczyźni	238	203	260	26	46
Kobiety	378	126	439	28	33,3

Warto przeanalizować poniższe dane:

Stopa bezrobocia w gminie Lewin Kłodzki wynosi 40,2%

Liczba osób pracujących w zależności od wykształcenia to wg kolejności od najwyższej do najniższej liczby, osoby z wykształceniem:

- Średnim - najczęściej zatrudnionych
- zawodowym
- podstawowym i niższym
- wyższym - najmniej zatrudnionych

Liczba osób bezrobotnych w zależności od wykształcenia:

- Najwięcej osób posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe
- Następnie wykształcenie średnie
- Podstawowe
- Wyższe

Powyższe dane statystyczne dotyczą również osób, które oczekują na pracę na terenie gminy, w której potencjał wykształcenia jest stosunkowo niski. Zastanawiać może fakt, dlaczego osoby ze średnim i wyższym wykształceniem zasilają grono bezrobotnych.

Wśród osób bezrobotnych jest więcej mężczyzn niż kobiet - i ta sytuacja nie należy

Gmina Lewin Kłodzki pod względem najwyższej stopy bezrobocia znajduje się na 2 miejscu w województwie.

do typowych.

Efekty takiego stanu są zatrważające:

Ubóstwo i bieda
Szerząca się patologia społeczna
Uzależnienia
Marazm
Apatia

To najbardziej palący problem, który wymaga ogromnej aktywności władz lokalnych i osób silniejszych, a także pomocy z zewnątrz.

G. Warunki mieszkaniowe

Mieszkania - własność:	Ogółem liczba mieszkańców w tych mieszkaniach	Przeciętna liczba izb w tych mieszkaniach
Własność osób fizycznych	433	3,85
Własność gminy	171	2,50
Własność Skarbu Państwa	19	3,00
Własność zakładów pracy	23	3,39
Pozostałych podmiotów	2	5,00

Najwięcej mieszkań stanowi własność osób fizycznych.

Tylko 171 osób zamieszkuje w mieszkaniach stanowiących własność gminy.

H. Uwarunkowania historyczne, a stan techniczny infrastruktury

Z przyczyn sygnalizowanych na wstępie niniejszego opracowania infrastruktura gminy jest niezwykle zaniedbana. Prawie ćwierć wieku nieremontowana, a wcześniej, przez ponad 40 lat eksploatowana.

Dziś, z powodu tak dramatycznej sytuacji gminy spowodowanej bezrobociem, bardzo niskim statusem materialnym mieszkańców - substancja mieszkaniowa, lokalna infrastruktura społeczna znajduje się w bardzo złym stanie technicznym. Ponad 55 % budynków sięga głębokiej historii i pochodzi z 1918 roku i lat jeszcze wcześniejszych. Istnieje konieczność poszukiwania sposobu rozwiązania tego problemu.

Mieszkańcy są zbyt biedni, a kondycja finansowa gminy w stosunku do ogromu potrzeb także jest bardzo słaba. Remonty i modernizacje budynków są absolutnie konieczne do przeprowadzenia z wielu względów.

1. Ochrona mienia i bezpieczeństwo tego wymaga najbardziej
2. Dbłość o dziedzictwo kulturowe i historyczne także wymaga dofinansowania.

Poniżej przedstawiamy dane statystyczne dotyczące wiekowej substancji mieszkaniowej wraz z ukazaniem obrazu własności, który potwierdzają wiarygodność powyższych stwierdzeń.

Rok budowy	Ogółem mieszkańców w budynkach	Stanowią własność:				
		Osoby fizyczne.	Gmina	Skarbu Państ.	Zakładu Pracy	Inne
Przed 1918 55.4% ogólnych zasobów	359	210	121	13	14	1
1918-1944	150	112	23	6	9	-
1945-1970	27	22	5	-	-	-
1971-1978	25	22	3	-	-	-
1979-1988	45	33	-	12	-	-
1989-202	22	21	-	-	-	1
2001-2002	4	4	-	-	-	-
Będących w budowie	5	5				
Nie ustalono	15	8	-	7	-	-

Z powyższych zestawień wynika, iż najwięcej mieszkańców zamieszkuje budynki w tzw. starej substancji mieszkaniowej:

najwięcej, bo aż 359 osób mieszka w budynkach sprzed 1918 roku, które wymagają renowacji, remontu, modernizacji, z tego aż 210 osób jest ich właścicielami, tworząc najczęściej Wspólnoty Mieszkaniowe.

Budynki wybudowane w latach 1918- 44 - zamieszkuje aż 150 mieszkańców, z czego 112 jest właścicielami mieszkań, tworząc również najczęściej Wspólnoty Mieszkaniowe

Budynki wybudowane w latach 1945-70 także często wymagają remontu lub modernizacji. Właściciele mieszkań w tych budynkach to 22 osoby.

Budynki wybudowane w latach 1971-79 stanowią własność 22 osób fizycznych.

Łącznie liczba osób zamieszkałych w substancji mieszkaniowej, która została wybudowana w czasach współczesnych, w latach 1979 - 2002 i stanowi własność prywatną to 64 mieszkania w domkach wielo lub 1 - rodzinnych.

Obraz substancji mieszkaniowej to w znacznej większości budynki pochodzące z lat przedwojennych, spośród mieszkań, w nich zajmowanych stanowi własność 322 właścicieli - osób fizycznych, w budynkach tych 144 mieszkania stanowią własność gminy, 19 Skarbu Państwa, a 23 zakładów pracy. Budynki, w których znajdują się mieszkania z racji długowieczności wymagają renowacji, remontów i modernizacji.

Lewiński, piękny rynek i jego kamienice dotknięte są tym problemem szczególnie. Większość mieszkań w rynku to mieszkania własnościowe, ale też większość bezrobotnych mieszkańców skupia się w tym miejscu.

Wydaje się, że z uwagi na historyczne znaczenie tego miejsca należy dołożyć wszelkich starań, by doprowadzić do renowacji tak pięknych kamienic. Odremontowany rynek mógłby być najważniejszą atrakcją gminy, która przecież jest wiejska, a ten zabytkowy rynek, świadczy o tym, że Lewin Kłodzki posiada najstarszą metrykę naszego regionu.

5. Obraz gospodarczy

A. Z odległej przeszłości - wrócić pamięcią do historii

Zapisy historyczne wskazują, że w przeszłości podstawą bazy ekonomicznej mieszkańców były drobne i dość zróżnicowane aktywności gospodarcze. Zwłaszcza warsztaty chałupnicze, które pomimo okresowych kryzysów na rynku dawały utrzymanie na niezłym poziomie znacznej części ówczesnych mieszkańców.

Także istotnym jest fakt, że od XVIII wieku tradycją tego miejsca jest rozwój turystyki.

B. Historia najbliższa i ocena sytuacji gospodarczej gminy.

Po II wojnie światowej, w wyniku zmiany przynależności państwowej, a przede wszystkim ustroju społeczno - gospodarczego tych ziem, lansującego wielkie uspołecznione przedsiębiorstwa i tępiące wszelkie przejawy gospodarki indywidualnej, nie doszło do odrodzenia drobnej i średniej przedsiębiorczości. Lata 1944-1989, a zatem niemal pół wieku, wystarczyło, by dziś, największą przeszkodą w odrodzeniu się małej i średniej przedsiębiorczości był problem natury psycho - społecznej, choć nie jest on jedyny.

Dla uświadomienia problemu, warto zauważyć, że brak rodzinnych tradycji w zakresie zarządzania firmą (matka, ojciec, wujek, dziad), czy nawet zatrudnienia ich w prywatnej firmie, na rzecz pracy w uspołecznionym zakładzie (największy z nich to Kudowskie Zakłady Przemysłu Bawełnianego w Kudowie, do której dojeżdżała jeszcze w latach 90 - tych duża część społeczności gminy, - w sposób określony kształtowało postawy społeczne mieszkańców.

Realizacja zadań pod dyktando pracodawcy na odcinku jednego warsztatu pracy wpływało na kształtowanie psycho - społecznych postaw. Ograniczona odpowiedzialność, wykonywanie czynności pod dyktando szefa przez kilka, kilkanaście, a nawet - dzieści lat, wystarczyło, by ukształtować nawyki i sposób myślenia ludzi. Niestety, dziś zmiana rzeczywistości nakazuje nam przejmowanie bardzo szerokiej odpowiedzialności, twórczego rozwiązywania problemów, a nie odtwórczych zachowań. Dziś walka o swój byt zaczyna się od pomysłów i jest wspierana operatywnością, przedsiębiorczością, umiejętnościami

i wiedzą. Taki typ zachowania wymaga od nas rzeczywistość, w zamian za czekanie na to, co nam się należy -jak bywało kiedyś.

Stereotypy myślenia, charakterystyczne wyczekiwanie na cud, na zmianę -niczego nie może już zmienić. Jednak ten styl - to ciągle syndrom minionych czasów. Czekanie na nową fabrykę, kopalnię, zakład, fabrykę butów, szwalnię jest bezsensownym marnowaniem czasu. Jednak nauczenie się myśleć, że moje życie zależy od tego, co zrobię przerasta możliwości wielu mieszkańców. Brak pieniędzy, potencjału - umiejętności, wiedzy, obiektywne, trudne warunki życia w obszarze górskim tłumaczą postawy ludzkie ukierunkowane na zniechęcenie, popadanie w uzależnienia, I właśnie tym należy pomóc najbardziej wskazując szansę i nadzieję, kierować i ciągnąć, wskazywać, ukierunkowywać, rozmawiać, tłumaczyć, pomagać. Bez tego ani oni, ani ich dzieci nic nie zmieniają, nie zmieni się nic przez kilka pokoleń. Można proces pozytywnych przeobrażeń próbować przyspieszać poprzez szeroko pojętą edukację, poprzez wdrażanie takich projektów, gdzie podczas aktywnego działania inni będą mogli pozyskiwać doświadczenia, by za kilka lat odejść z tej szkoły życia.

W dzisiejszej rzeczywistości właśnie formy aktywności gospodarczej są postrzegane jako podstawa rozwoju społeczno - gospodarczego i stąd w każdej strategii rozwoju gmin, powiatów, województw, a nawet całego kraju uwzględniane są jako jeden z celów priorytetowych.

W gminie Lewin Kłodzki rozwój drobnej i średniej działalności gospodarczej, zwłaszcza tej, która racjonalnie wykorzystuje miejscowe walory i zasoby - przyrodnicze, kulturowe, krajobrazowe, społeczne - uznawany jest za jeden **z ważnych priorytetów zrównoważonego rozwoju** (*sustainable development*). Mieszkańcom należy pomóc to zrozumieć. Mieszkańcy muszą *zauważyć* związek rozwoju gospodarczego gminy w kierunku turystyki, agroturystyki, tworzenia lokalnych produktów przy wykorzystaniu istniejących zasobów gminy, jej walorów przyrodniczych, kulturowych, krajobrazowych, społecznych przy udziale ich własnego potencjału. Nie można obiecywać mieszkańcom, że ktoś im stworzy miejsca pracy i za wszelką cenę będzie chciał to czynić. To nierealne i niemoralne.

Jednak w zamian można wskazywać na wolne miejsca do zagospodarowania, trzeba doradzać, pomagać i prowadzić.

Poniżej wskażemy jak wiele istnieje obszarów działalności gminy, które nie są zagospodarowane. **To właśnie niezagospodarowane części poszczególnych obszarów gminy czekają na przedsiębiorcze działania mieszkańców. Zmiana świadomości, systemu myślenia mieszkańców, uczenia się społecznej integracji w ramach wspólnych interesów - to naczelne zadanie władz, które w tym kierunku powinny uruchomić społeczną edukację.** Dziś bilans w postaci marazmu i bezrobocia oraz ogląd na istniejącą sytuację wskazuje na dramat sytuacji i ludzi żyjących w tej gminie. To najważniejsze zadanie dla władz - pomóc ludziom odzyskać wiarę, inspirować, zachęcać, pomagać, ukierunkowywać ich sposób myślenia na właściwe tory. Nie wolno kazać im czekać, bo się nie doczekają, jeśli nie pomogą sobie sami.

Warto uświadomić sobie i wszystkim mieszkańcom, że przyczyny bezrobocia to nie brak warunków do tworzenia sobie miejsca pracy, ale przede wszystkim:

- niski stosunkowo poziom wykształcenia mieszkańców i konieczność planowania roli gospodarczej i sposobu zagospodarowania tego najniższego potencjału w gminie,
- brak działań w zakresie szeroko pojętej edukacji związanej z gospodarką rynkową - dotyczy to osób, które posiadają własny potencjał, ale nie mają pomysłu jak go wykorzystać, także brakuje im do tego podstawowych umiejętności i informacji nt. potrzeb rynku,
- brak sprzyjającej rozwojowi przedsiębiorczości polityki gospodarczej gminy (brak działań w zakresie pomocy finansowej np. w postaci funduszu poręczeń, polityki finansowej w zakresie podatków, brak działań o charakterze inspirującym i doradczym, marketingowym),
- brak właściwego rozumienia samorządności ze strony pracowników oraz mieszkańców - nikła otwartość na potrzeby mieszkańców, brak współpracy i konstruktywnych kontaktów mieszkańców z pracownikami gminy,
- brak umiejętności potrzebnych do rozwoju turystyki, agroturystyki oraz małej i średniej przedsiębiorczości oraz usług - konieczność edukacji doraźnej i długofalowej,

- brak otwartości i globalnego spojrzenia oraz lokalnie podejmowanych działań wśród społeczności,
- bieda, ubóstwo i brak wsparcia finansowego ze strony takich instytucji jak banki, agencje - niewystarczające działania władz gminy, które w imieniu swoich mieszkańców mają prawo inicjować pewne działania,
- brak umiejętności sięgania po fundusze pomocowe - przygotowany do tego typu działań zespół powinien wspierać, doradzać i praktycznie pomagać osobom fizycznym, które decydują się lub realizują działania przedsiębiorcze,
- dość skomplikowana procedura ubiegania się o pomoc w zderzeniu z możliwościami mieszkańców wynikających z ich wykształcenia (773 osoby spośród aktywnych zawodowo, posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe i podstawowe) oraz brak organizowania praktycznej pomocy w zakresie wypracowania projektu oraz wypracowania przez zainteresowane osoby planu indywidualnego rozwoju z uwzględnieniem ich własnego potencjału, dostosowania możliwości własnego potencjału do wymagań rynkowych, informacji nt. zapotrzebowania na usługi i określony rodzaj małej i średniej przedsiębiorczości w gminie,
- brak propagowania przyjętej strategii rozwoju w gminie, nieświadomość mieszkańców, ciągle wyczekiwanie,
- brak działań inspirujących i doradczych ze strony odpowiednich działów i jednostek gminy ukierunkowanych na indywidualny rozwój gospodarczy mieszkańców,
- brak koordynacji działań, brak profesjonalnej promocji gminy i jej zasobów na zewnątrz.

Wyżej wymienione braki, wskazują co powinniśmy zrobić, by zastąpić je czymś lepszym - konstruktywnym działaniem, które kończyć się będzie efektem w postaci miejsc pracy tworzonych dla siebie przez mieszkańców. Dzięki ich działalności lepiej będzie się powodzić gminie. Znalezienie wspólnego interesu władz i przedsiębiorcy - to jedno z ważniejszych zadań władzy.

C. Rodzaje działalności gospodarczej mieszkańców.

Przypomnijmy, że w 2002 roku tylko 82 osoby pracowało na własny rachunek bądź utrzymywało się z wynajmu.

Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie wynosi 129, choć liczba zarejestrowanych podmiotów wcale nie świadczy o aktywnym działaniu wszystkich zarejestrowanych.

Charakter tych działalności jest bardzo różnorodny. Prezentacja rodzajów uruchomionej działalności została dokonana w tabeli poniżej:

Rodzaj usług	Liczba
Handel obwoźny	20
Organizacja wycieczek	3
Usługi instalacyjne wodno - kanalizacyjne, gazowe	1
Prowadzenie stołówki szkolnej	1
Transport ciężarowy	1
Fotografowanie	1
Budowa namiotów cyrkowych, tresura gadów	1
Usługi medyczne	2
Instalatorstwo elektryczne	1
Instalatorstwo sanitarne, grzewcze, gazowe	1
Usługi budowlane	1
Usługi handlowo - gastronomiczne	1
Prowadzenie pola campingowego	1
Usługi hotelarskie, mała gastronomia	3
Handel skórą, dodatki krawieckie	1
Usługi stolarskie	4
Kawiarnia - mała gastronomia	2
Produkcja gadżetów, handel, turystyka, edukacja, doradztwo	1
Murarstwo, posadzkarstwo, malarstwo, tapicerstwo	1
Sklep zoologiczny	1
Zrywka drewna	3
Sklep - handel spoż. wielobranżowy	2
Sklep motoryzacyjny	1
Schronisko dla zwierząt	1

Mała gastronomia obwoźna	1
Usługi turystyczne	2
Handel komputerami	1
Transport osobowy	1
Kantor wymiany walut	2
Pokoje gościnne	3
Pomoc drogowa	1
Naprawa silników wysokoprężnych	1
Szycie konfekcji damskiej	1
Wytwarzanie porcelany ręcznie formowanej i dekorowanie	1
Układanie terakoty, kafelki i płytki	1
Sklep - wielobranżowy, papierosy, prasa, środki czystości	1
Sprzedaż hurt i detal	3
Videofilmowanie	1
Wulkanizacja	1
Gastronomia, smażalnia, grill	1
Mechanika pojazdowa, blacharstwo, lakiernictwo	3
Usługi motoryzacyjne, kupno - sprzedaż samochodów, wypożyczalnia przyczep	3
Piekarstwo	2
Doradztwo marketingowe, ubezpieczenia, usługi akwizycyjne, usługi turystyczne	2
Produkcja materiałów metalowych, handel, mech. pojazdowa	1
Usługi budowlane, zagospodarowanie terenów zielonych	2
Bar gastronomiczny	2
Opieka wychów., przystosowanie zawód. Osób upośledź., opieka nad starszymi	1
Wydobycie i przerób kamienia	1
Handel, usługi, pośrednictwo finansowe	2
Diagnostyka, naprawa samochodów	1
Przetwórstwo srebra na biżuterię, metaloplastyka	1
Produkcja filmowa i tv	1
Transport towarowo - osobowy	1
Terapia, badania psycholog, agroturystyka, usługi turystyczne, usługi badawczo rozwojowe w zakresie nauk społ.	2
Przecieranie drewna, handel tarcicą	1
Usługi sprzętem - spsychacz	1
Punkt apteczny	1

Można z łatwością zaobserwować, że:

1. Największa ilość usług występuje w zakresie handlu - a najbardziej preferowana forma to handel obwoźny. Handel obwoźny *oznacza* brak kosztów z tytułu wynajmu lokalu, bądź podatku od nieruchomości. To także świadomość, że liczba mieszkańców na stacjonarny handel nie wróży powodzenia tego biznesu.
2. Znaczna w zakresie usług turystycznych - pośrednio i bezpośrednio związanych z turystyką. Zachodzi jednak pytanie, dlaczego i tak o wiele za mało. Wydaje się, że funkcjonują wśród mieszkańców pewne stereotypy myślenia polegające na tym, że w świadomości mieszkańców, tego typu działalność jest przypisana jakby bogatszym, na pierwszy rzut oka mieszkańcom. Z tak błędnym myśleniem trzeba polemizować, walczyć, pokazywać proste rachunki ekonomiczne typu:
Uruchomisz działalność pn. wynajem kwatery pod usługi turystyczne otrzymasz:
 $15,-\text{zł/ nocleg} \times 5 \text{ osób} \times 10 \text{ dni} = 750,-\text{zł}$
Tymczasem takich 10 - dniówek może być w sezonie 9. Zatem kwotę przychodu można zwiększyć przy przygotowaniu tylko 5 miejsc do 6750,-zł.
3. Pojedyncze usługi w zakresie rzemiosła i rzemiosła artystycznego - stan ten dowodzi, że znaczny potencjał w gminie - marnuje się. Z zasady osoby obdarzone wysokim intelektem nie potrafią radzić sobie z manualnymi czynnościami - naprawa roweru, szycie, majsterkowanie, zdolności mechaniczne - to domena ludzi praktycznych, a nie intelektualistów. Takich jak wskazują statystyki, nie brakuje w naszej gminie. Jednak brakuje im wsparcia intelektualnego - w postaci inspiracji i pomysłu, drogi realizacji.
4. Kilka firm doradczych - które, należy zauważyć nie pracują na dobro mieszkańców gminy. Problem nie leży w tym, że nie chcą, ale w tym, że mają przeświadczenie, że nie ma tu takiego zapotrzebowania. Błędne, choć nie do końca. Liderzy gminy winni swoim autorytetem wspierać tego typu działania, inspirować do korzystania z tego typu usług lub, jeśli są zbyt drogie, wykorzystywać ten potencjał w gminie (umowa o prace, umowa zlecenie, umowa o dzieło).
5. Kilka firm samochodowych - i duża konkurencja, a i tak niezbyt wysoka jakość.
6. Fotografia i videofilmowanie - działalność niewykorzystana przez władze gminy, a obszar potrzeb bardzo szeroki w tym zakresie.
7. Dwa kantory walut - istnieją poza gminą, w Kudowie Zdroju.
8. Wiele usług budowlanych i instalatorskich - pracujących najczęściej na zlecenia firm lub osób fizycznych poza gminą. Warto zastanowić się dlaczego?
9. Wiele firm działa poza gminą Lewin Kłodzki w ogóle - zatem mała szansa na rozwój.

Dostrzega się:

1. Brak jakiegokolwiek promocji istniejących podmiotów.
2. Brak wyraźnego kierunku rozwoju i koordynacji.
3. Dane dot. aktywnej działalności firm są nieaktualne, wymagają weryfikacji.
4. Niektóre niezgodne z kier. działania gminy (wydobycie kamienia).

5. Wiele obszarów działania w gminie - nie zostało zagospodarowanych w ogóle: ochrona środowiska, transport osobowy - pomimo, że działalność jest wpisana, kultura, informacja lokalna, niske usługi okołoturystyczne, niski rozwój rzemiosła, rozwój rolnictwa o zwierzęcym kierunku rozwoju (np. chów owiec, kóz, gęsi, koni).
6. Brak realizacji zarejestrowanych działalności - brak danych statystycznych i uaktualniających, nie jest prowadzona diagnoza rynku, brak działalności badawczo - rozwojowej.
7. Brak kontaktu władz gminy z podmiotami gospodarczymi, brak pozyskiwania od nich informacji zwrotnych w zakresie potrzeb i oczekiwań.
8. Brak działalności gospodarczej mieszkańców na zakończonych gminnych inwestycjach, które miały w założeniu wspierać rozwój działalności gospodarczej mieszkańców (patrz: zalew i realizacja usług) - niewykorzystane zasoby.
9. Niewystarczający rozwój usług okołoturystycznych, wspierających ofertę turystyczną gminy.

Wnioski:

Rozwój i wspieranie rozwoju działalności gospodarczej wymaga aktywnego działania ze strony władz gminy. Polityka gospodarcza gminy min. powinna polegać na inspirowaniu powstawania takich działań gospodarczych, które wkomponowałyby się w całościową wizję gminy. Niezbędne jest prowadzenie diagnozy potrzeb wśród klientów, gości, mieszkańców.

Niezbędne są działania wspierające wzbogacanie oferty turystycznej gminy w oparciu o twórcze, uzasadnione ekonomicznie - myślenie. Niezbędne jest wspieranie rozwoju gospodarczego poprzez min. zlecenie usług istniejącym podmiotom gospodarczym np. zagospodarowanie terenów zielonych, usługi budowlane i instalatorskie, transport osobowy, towarowy, informacja turystyczna, promocja, informacja i komunikacja społeczna, edukacja szeroko pojęta, różnorodne usługi - np. sprzątanie, zagospodarowanie terenów, poprawa wizerunku.

Wiedza nt. strategii rozwoju gospodarczego gminy dostarczana mieszkańcom mogłaby wspomóc uruchamianie przez nich działań. Tymczasem szerszy rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości jest szczególnie ważny dla poszerzenia ubogiego obecnie rynku pracy, a więc ograniczaniu bezrobocia.

Kierunek rozwoju gminy: turystyka, agroturystyka, rolnictwo, przedsiębiorczość nieuciążliwa dla środowiska oraz usługi dla ludności i te, o charakterze okołoturystycznym - dają szansę na rozwój gospodarczy gminy i jej

mieszkańców, a także na integrację mieszkańców wokół rozwiązywania problemów bezrobocia.

Obraz działalności gospodarczej w gminie pod względem ilości podmiotów jest bardzo ubogi - tym bardziej, że wiele z podmiotów nie jest aktywna. Ponadto obraz działalności gospodarczej nie jest spójny z założeniami dotyczącymi kierunku rozwoju gminy.

Ciągle zbyt mało jest usług okołoturystycznych, usług w zakresie rzemiosła, agroturystyki. Działalność ta jest rozproszona pod względem charakteru usług. Liczba osób zatrudnionych - oprócz prowadzących działalność - jest niewielka i ciągle zbyt mała.

Przyczyny takiego stanu rzeczy są bardzo złożone, choć obraz ten można poprawić.

D. Obraz gospodarczy gminy 1991-2004

Zaprezentowany poniżej obraz budżetu gminy w kolejnych latach 1991 -2004, tj. od momentu samodzielnego funkcjonowania gminy, jako odrębnej jednostki administracyjnej, na pewno świadczyć może o braku stagnacji w rozwoju gminy w porównaniu z wcześniejszym okresem historycznym. Jednak nie jest miernikiem zasobności mieszkańców.

BUDŻET- KOLEJNE LATA SAMODZIELNIE FUNKCJONUJĄCEJ GMINY						
DOCHODY - wykonanie i bieżący plan na 2004 r.						
91 r.	92 r.	93 r.	94 r.	95 r.	96 r.	97 r.
168.045	587.259	1.091.083	1.739.025	2.742.749	2.704.360	4.444.103
98	99	2000	01	03	04	
3.490.964	3.858.566	4.735.177	3.334.088	3.431.480	5.402.300	
WYDATKI INWESTYCYJNE W KOLEJNYCH LATACH -						
wykonanie i bieżący plan na 2004 r.:						
91 r.	92 r.	93 r.	94 r.	95 r.	96 r.	97 r.
24.338	184.515	316.305	622.733	1.658.490	1.652.181	2.711.0134
98 r.	99 r.	2000 r.	01 r.	02 r.	03 r.	04 r.
683.248	863.913	2.092.461	721.763	686.982	144.187	2.842.200

Pomimo istniejącej stopy bezrobocia, gmina Lewin Kłodzki od lat zajmuje czołowe miejsca pod względem wielkości dochodu budżetu na 1 mieszkańca. W 2001 roku zajęła 7 miejsce wśród gmin wiejskich Dolnego Śląska, wcześniej 6 miejsce wśród gmin wiejskich całego kraju.

Ta wysoka pozycja pod względem wskaźnika dochodów budżetu nie świadczy jednak o szczególnej zamożności mieszkańców. W najlepszych okresach budżetowych dochody pochodziły ze sprzedaży, a także pozyskiwania środków na inwestycje ze źródeł poza gminnych. Budżet gminy w kolejnych latach może świadczyć przede wszystkim o braku stagnacji i rozwoju gminy, która dopiero po ponad 20 latach mogła realizować obrany w 1991 roku kierunek rozwoju, wzbogacać dobro wspólne.

W obecnej sytuacji, w jakiej znajduje się gmina i jej mieszkańcy, należy podjąć aktywne działania ukierunkowane na podnoszenie zamożności mieszkańców, choć w obliczu tak wielkich zaniedbań nie można uznać, że w środowisko nie należy inwestować. Wręcz przeciwnie, ale działania - jedno i drugie powinny być realizowane równolegle. Doświadczenia uczą, że nadmierne skupianie się tylko na technicznych problemach, nie przynosi oczekiwanych rezultatów.

E. Rolnictwo i leśnictwo - ważne dziedziny rozwoju gospodarczego

Przestrzeń rolnicza zajmuje w gminie 45,5% obszaru gminy. Niskie walory produkcyjne uniemożliwiają rozwój ekstensywnych form produkcji. Wśród gruntów dominują trwałe użytki zielone (prawie 70% przestrzeni rolniczej), które stanowią mocną stronę zasobów, na których możnaby prowadzić zwierzęcy kierunek produkcji - owce, kozy, konie, bydło rogate, trzoda chlewna.

Średnia wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi ok. 13 ha, a to oznacza, że jest wyższa niż dla powiatu kłodzkiego i krajowego. Około 70% gospodarstw zaniechało jakiegokolwiek produkcji. Ważnym zadaniem jest zbadanie przyczyn takiego stanu i reaktywowanie takiej działalności, której charakter byłby rolniczy, agroturystyczny, ale także wspierający ofertę turystyczną gminy.

Zgodnie ze strategią rozwoju powiatu oczekiwaną formą działalności jest produkcja mleczna na potrzeby gospodarstwa agroturystycznego. Lokalne przetwory mleczne mogą uzyskać miano produktu, który pozwoli wypromować dane gospodarstwo i miejsce, w którym ono istnieje. Podobną rolę mogą odgrywać drobne przetwórnictwa płodów.

Z hodowli zwierzęcej najbardziej oczekiwane są kozy, owce oraz konie, kuce, gęsi.

Niektórzy mieszkańcy zajmujący się rolnictwem zgłaszają potrzeby na usługi okołorolnicze (np. naprawa sprzętu rolniczego), praca najemna na roli, zawiązywanie grup producenckich.

Mówiąc o wspieraniu oferty turystycznej gminy poprzez rolnictwo należy mieć na uwadze najprostsze pomysły, którym przyświecałaby wiara w ich realizację, łatwość wykonania, chęci i szeroka promocja. Np. zorganizowanie przydomowego zoo byłoby nie lada atrakcją agroturystyczną, która nie wymaga nadzwyczajnej inwestycji, a przejażdżki konikiem także cieszą się wielkim zainteresowaniem wśród turystów, przejazdy kuligów, karmienie zwierząt - małych dużych wywołuje wśród dzieci dużo emocji. Przygotowanie spójnej oferty agroturystycznej przez kilku gospodarzy jest absolutnie możliwe. Przy wydatnej pomocy gestorów bazy turystycznej, biur turystycznych oferta taka i podobne cieszyłaby się z pewnością dużym zainteresowaniem.

Sposób sprzedaży lokalnych produktów ma ogromne znaczenie dla turystów i miłośników wsi. Godny poparcia i naśladownictwa jest sposób zastosowany przez SSTW „Zdroje” z Jarkowa. Odlotowa Spizarnia (mobilna chata sudecka skonstruowana na przyczepie kempingowej z wikliny, jest doskonałą formą i możliwością sprzedaży tego rodzaju produktów lokalnych w kurortach i nie tylko. Rozpowszechnianie tego typu wzorów stanowić może inspirację dla innych, ale także doskonałą formę promocji. Ta chata jest w gminie Lewin Kłodzki, a wielu mieszkańców i przedstawicieli nie miało możliwości jej oglądać. Ważne jest, by utrzymać, wspomagać rozwój gospodarstw podobnych do tego, który znajduje się w pół. zach. części gminy. Plantacja aronii ponieważ sprzedaż tego rodzaju produktów przyczyni się do rozwoju przedsiębiorczych działań gospodarza, warto wspierać tę inicjatywę, a pośrednio także i promocję całej gminy. Dalszy tego typu rodzaj działalności rozwój może prognozować tworzenie miejsc pracy w przyszłości.

Inny obszar w gminie, to lasy, a to oznacza zajmowanie aż 47% terytorium gminy. Ponad 88% tej powierzchni należy do Państwowego Gospodarstwa Leśnego. Część lasów stanowi własność gminy, a część własność prywatną. Nie można nie zauważyć, że część lasów objętych jest tzw. strefą ochronną (PNGS, krajobrazowy park, otulina). Jednak powstałe firmy pn. usługi stolarskie, wyrób mebli, placów

zabaw, urządzeń typu ławeczki ogrodowe, stoliki, a także zrywka drzewa są dowodem aktywności ukierunkowanej na istniejące zasoby w gminie. **Tego rodzaju przedsiębiorczość ma także duże perspektywy rozwoju i jest dowodem na stosowanie zasad zrównoważonego rozwoju.**

Lasy to także miejsca pracy, ich ochrona, porządek, dbałość o zwierzęta, walory krajobrazowe, eksponowanie miejsc interesujących z punktu widzenia turysty - wymaga wielu działań koordynacyjnych w relacjach z gminą i odpowiednimi jednostkami, które turystyką zajmują się od dawna i z tymi, które działania dopiero uruchamiają.

Przez teren lasów wiodą liczne szlaki turystyczne, mała architektura i jej brak - świadczy o niewykorzystanych zasobach. Przez lasy wiodą także szlaki rowerowe. Ich oznaczenia, promocja - wymagają wiele inicjatywy, która może stanowić wsparcie dla nowouruchamianych działalności gospodarczych indywidualnych podmiotów np. w zakresie wypożyczalni rowerów i sprzętu okołobranżowego, budowanie zjazdów saneczkowych, narciarskich.

Tego typu działania są znaczącym źródłem dochodów, ale dziś niestety, ciągle poza naszą gminą. To ewidentny problem braku inspiracji, braku rozpowszechniania informacji na temat założeń, kierunków i warunków rozwoju gminy i jej mieszkańców, a także braku pomocy, którą władze gminy powinny inspirować i organizować.

F. Turystyka - jako sektor bazy ekonomicznej w gminie.

W gminie Lewin Kłodzki tradycje rozwoju turystyki sięgają XVIII wieku. Jej tradycje, naturalne walory oraz perspektywy rozwoju świadczą o tym, że warto kontynuować ten kierunek rozwoju. Dotychczasowy obraz tego obszaru wskazuje na konieczność stopniowego zaspakajania potrzeb w tym obszarze działania.

- Założenia do rozwoju turystyki i odniesienie ich do istniejącej sytuacji:

1. Posiadanie naturalnych walorów przyrodniczych i krajoznawczych - mocne zasoby w gminie.
2. Czystość, estetyka terenów bliższych i dalszych - słaba strona w gminie.
3. Właściwa, rzetelna i czytelna informacja nt. oferty turystycznej w gminie - bardzo słaba strona w gminie.
4. Baza wypoczynkowa i żywieniowa dostosowana do standardów rynku, zróżnicowana, ukierunkowana na potrzeby różnych oczekiwań klientów - mało zróżnicowana, stosunkowo niski standard w gminie.
5. Atrakcyjna możliwość spędzenia czasu podczas pobytu - koordynacja działań ukierunkowanych na turystów pomiędzy różnorodnymi podmiotami - organizacja wycieczek, przewodnicy, piloci, ratownicy, wypożyczalnie sprzętu,

- kawiarenki, mała gastronomia, ogrody, smaźalnie, konie i inne atrakcje - bardzo słaba strona w gminie.
6. Przepływ informacji pomiędzy gestorami, a podmiotami inicjującymi wydarzenia turystyczno - kulturalno - sportowe - brak.
 7. Interesująca oferta wydarzeń kulturalnych - brak.
 8. Właściwie zorganizowana komunikacja PKP, PKS, - słaba strona
 9. Transport osobowy - brak w zakresie działalności gospodarczej.
 10. Niezbędne usługi - fryzjer, sklepy - bogatsza oferta, usługi motoryzacyjne, odnowa biologiczna -większości brak .
 11. Doskonała pod względem jakości obsługa gości i klientów - uprzejmość, czystość, pełna orientacja, szybkość - słaba strona.
 12. Usługi na potrzeby klientów i gości - bankomat, poczta, telefon, właściwie funkcjonująca pomoc medyczna - słaba strona w gminie
 13. Właściwa organizacja pracy pracowników w miejscach pobytowych - słaba strona w gminie.
 14. Profesjonalna i szeroka promocja bazy i gminy, jej walorów i bogatej oferty turystycznej - bardzo słaba strona w gminie.
 15. Odpowiednia infrastruktura (ulice, chodniki, oświetlenie), mała architektura w bliższym i dalszym otoczeniu, ławki, kosze na śmieci - słaba strona w gminie.
 16. Ochrona środowiska - czystość wód, powietrza, ziemi - wiele słabych stron.
 17. Estetyka krajobrazu - koszenie traw, wkomponowane reklamy, mała, turystyczna architektura i infrastruktura - słaba strona w gminie.
 18. Przychylność gospodarzy - mieszkańców, kultura bycia, właściwej komunikacji - bardzo słaba strona gminy.
 19. Twórcze i niekonwencjonalne, konkurencyjne na rynku i nieustanne wzbogacanie różnorodnych ofert turystycznych i agroturystycznych gminy (gadżety, pamiątki, plastycy, malarze, *rzeźbiarze*, żywność, możliwość odwiedzania interesujących miejsc - galerie, muzeum, ogrody, zoo, konie, przejażdżki, kino na wolnym powietrzu, punkty widokowe, saneczkarstwo, narciarstwo, ścieżki rowerowe, żywe warsztaty produkcyjne, małe usługi na rzecz gestorów - sprzątanie, gotowanie, usługi krawieckie, ekologiczna żywność i inne) -brak
 20. Bogata oferta w czasie popołudniowym - rozrywka: disco, fajfy i inne z muzyką - sezonowa działalność - brak.
 21. Rzetelna informacja turystyczna, dbałość o klientów, przepływ informacji, dostęp do Internetu - brak.

Ocena istniejących zasobów w turystyce

BAZA

Istnienie ośrodków wypoczynkowych na terenie gminy (Lewin Kłodzki - 4 ośrodki, Gołaczów - 1 schronisko, Dańczów - 1 ośrodek, Darnków - 1 ośrodek, Jarków - 1 ośrodek). Wiele kwater do wynajęcia, 3-4 gospodarstwa agroturystyczne, pole campingowe, działalność szkoły pod wynajem miejsc. Łącznie ponad 900 miejsc noclegowych, bardzo wysoki wskaźnik w gminie: ponad 40 miejsc na 1

mieszkańca. Jednak słaby stopień wykorzystania bazy, szczególnie poza sezonem, ciągle niewystarczające atuty do jak najdłuższego zatrzymania gości na terenie gminy. Dziś - noclegownia i baza wypadowa, a nie miejsce atrakcyjnego wypoczynku i wydłużonego pobytu w gminie.

Większość ośrodków wymaga doinwestowania w kierunku dostosowania standardu do wymogów (łazienki, wyposażenie w sprzęt, ochrona środowiska - wód. Kań. Gaz itp.) - pole działania dla rozwoju polityki gospodarczej gminy, a także wymaga poprawy jakości obsługi klienta.

OBSŁUGA

- ✓ Często nieprofesjonalna, brak umiejętności wyczuwania potrzeb klienta, nie tylko przez szeregowych pracowników, brak profesjonalnej obsługi.
- ✓ Słaba lub żadna znajomość języków obcych.
- ✓ Słaby wizerunek na zewnątrz.

ŻYWIENIE I USŁUGI GASTRONOMICZNE

- ✓ żywienie znajduje się przy ośrodkach, możliwość kierowania gości przez kwaterodawców do tych ośrodków bądź do szkolnej stołówki
- ✓ brak przytulnych i bezpiecznych, estetycznych i oryginalnych miejsc relaksu: typu kawiarenka, pub, żywienie dla indywidualnych turystów będących przejazdem lub wypoczywających indywidualnie

ATRAKCJE TURYSTYCZNE

- Szlaki turystyczne - słabo oznaczone, nie spełniające oczekiwań, brak infrastruktury po drodze, brak atrakcji po drodze (bar, kawiarenka, bezpieczny i wyeksponowany punkt widokowy).
- Szlaki rowerowe - niewytyczone, nieoznaczone, atrakcyjne z natury, ale nie za ludzką sprawą, niewypromowane.
- Brak wypożyczalni sprzętu sportowego (rowery, łódeczki, rowerki wodne, kajaki, żaglówki, sprzęt do łowienia ryb, piłki, szachy - płyta do gry znajduje się przy szkole).
- Mało rozpropagowana turystyka rodzinna, raczej grupy kolonijne dzieci i młodzieży są częstszymi gośćmi - wymaga dopracowania oferty pobytowej dla rodzin z wykorzystaniem gospodarstw agroturystycznych, małych ośrodków wczasowych, a najlepiej - kwater prywatnych.
- Basen kąpielowy - ładnie położony, atrakcyjne miejsce, ale wymagający poważnego doinwestowania, bo słaby stan techniczny basenu i otoczenia obniża znacznie atrakcyjność tego miejsca.

- Zalew - niezagospodarowany, nieprzychylny dla gości - ogrodzony, często zamknięte usługi, brak systematycznej działalności i informacji, brak atrakcji okołoturystycznych, niebezpieczny dla dzieci, młodzieży i dorosłych - brak wytyczonego miejsca do bezpiecznej kąpieli, brak ratownika, brak infrastruktury, małej architektury, zagospodarowanych terenów zielonych, wypożyczalni sprzętu.
- Sala gimnastyczna pełnowymiarowa - wymagana kompleksowa oferta usług i wyposażenie w sprzęt.
- Brak właściwie zadbanego boiska sportowego - modernizacja podłoża.
- Place zabaw dla dzieci -jeden, ale trudny dostęp i ubogi atrakcyjnie.
- Brak atrakcji turystycznych i agroturystycznych na miejscu, turysta zwykle tylko tu śpi i wyjeżdża, ponieważ brak ofert okołoturystycznych, a istniejące nie są promowane przez gminę (patrz ogród japoński - II miejsce w kraju!).
- Brak umiejętnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego i historycznego - zabytki sakralne wymagają renowacji, opracowania odpowiednich tras na potrzeby turystów: np. szlakiem zabytków sakralnych, brak przewodnika przy Kościele zabytkowym pw. Św. Michała Archanioła, kościół zamknięty, nieudostępniany w dniu powszednim do zwiedzania.
- Brak miejscowej tradycji i stałego kalendarza imprez kulturalnych - także możliwości rozwoju dla istniejącej działalności gospodarczej handlowej, wytwórczej.
- Brak miejsca promującego osiągnięcia gminy i jej mieszkańców - zaniechane Muzeum Małej Ojczyzny - choć mogłoby być ono dobrym startem dla turysty, który chciałby poznać tak piękną miejscowość. Miejsce takie mogłoby przynosić dodatkowy dochód - byłoby jedynym tego typu w naszym regionie - lokalne muzeum.
- Brak bardziej ekspansywnej i agresywnej promocji gminy, brak udziału w targach, brak nawiązywania kontaktu „it” z innymi biurami i istniejącymi gestorami bazy. Nawet trudno powiedzieć, jaki jest cel jego funkcjonowania.
- Brak strategii w kierunku rozwoju turystycznego gminy (badanie potrzeb gości, brak danych nt. dostosowania infrastruktury (woda, oczyszczalnia, gaz - ich dostosowania do optymalnej liczby turystów, brak programowania przestrzennego i diagnozy, które uwzględniałoby powstawanie nowych miejsc pobytowych dla gości).

- Lokalna infrastruktura i krajobraz - istotny element w realizacji obranego kierunku rozwoju

- krajobraz w ogóle mało estetyczny, zaniedbany rynek, źle wkomponowana nowoczesna architektura w zabytkowe kamienice (pomnik Sybiraków), nieczynna fontanna, połamane ławki, niezagospodarowana zieleń, oblegane miejsce przez margines społeczny Lewina Kłodzkiego,
- brak symptomów świadczących o sezonie turystycznym, otwartych kawiarenek, umiejętnego wykorzystania starowiecznego rynku jako atrakcji turystycznej,

- wymagana renowacja kamienic, domów mieszkalnych, otoczenia,
- konieczność modernizacji oświetlenia, chodników, remontu mostów, oczyszczania rowów, realizacji gospodarki odpadami, ich segregacji, wymagane ciągłe podnoszenie dbałości o czystość, także na obrzeżach,
- brak zagospodarowania terenów zielonych,
- brak estetycznego oznakowania ulic, numerów, istniejących ośrodków, brak promocji walorów i dziedzictwa kulturowego, brak informacji na ten temat,
- brak zachęcającego i oryginalnego wjazdu do gminy od strony Kudowy i Kłodzka, który by zaciekawiał, intrygował turystę, gdy przejeżdża w kierunku do granicy lub wjeżdża, **stanowił swoisty magnes dla potencjalnego turysty,**
- niewyeksponowany wiadukt - brak podświetlenia,
- zachęcający widok Kościoła św. Michała nocą, ale wymaga konsekwencji i otwarcia się na turystów, konieczność zadbania o wnętrze Kościoła - malowanie, ławki, uzupełnienia o rys historyczny nt. Kościoła i cmentarza, poprawa estetycznego zagospodarowania wokół, możliwość wykorzystania miejscowej Parafii na potrzeby aktywnej turystyki dla młodych ludzi, gromadzenie dochodu z tej działalności na odnowę Kościoła i zabytków.

- Środowisko naturalne - potrzeba ochrony i szczególnej dbałości

- powietrze - w wielu przypadkach brak ekologicznego sposobu ogrzewania budynków, brak doprowadzenia gazu - gazociągu (wieś Jeleniów!),
- ziemia - brak segregacji odpadów, niewystarczające czyszczenie rowów, potrzeba większej dbałości o czystość i poprawę wizerunku krajobrazu, brak pojemników na śmieci i do segregacji odpadów, brak w ogóle gospodarką odpadami - która może być także obszarem działalności gospodarczej
- woda - konieczność uzupełnienia sieci wód. Kan. Do uzupełnienia, stacja uzdatniania wody, oczyszczalnia ścieków, zagrożenie dla czystości rzek, potoków, potrzeba drenażu nitek wodnych, potrzeba większej dbałości o istniejące zasoby krajobrazowe i przyrodnicze, potrzeba rekultywacji zdegradowanych terenów, słaby stan techniczny instalacji burzowych, studzienek, potrzeba dbałości o czystość zalewu, realizowanie właściwej, zgodnej z prawem gospodarki wodnej i zadrzewiania.

G. Obszary, szczególnej troski w rozwoju turystycznym gminy

Walory naturalne - wymagają interwencji ludzkiej (szlaki turystyczne piesze i rowerowe, strumienie, rzeki) - dbałość o czystość, mała architektura, punkty widokowe, oznaczenia szlaków, segregacja odpadów, promocja istniejących atrakcji, oczyszczalnie ścieków, mała gastronomia, właściwa informacja.

Gminne atrakcje turystyczne - wymagają doinwestowania i dalszego rozwoju (zalew, basen, hala sportowa, boisko, place zabaw, zabytki sakralne, dziedzictwo kulturowe: rynek, obiekty i domy mieszkalne sprzed 1918 r.,) - modernizacja, remonty, dosprzętowanie, dbałość o czystość, segregacja odpadów, koszenie, ukwiecanie, oczyszczalnia ścieków, inspirowanie działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych, agroturystycznych i okołoturystycznych, konieczna szeroka promocja.

Turystyka, agroturystyka i działalność okołoturystyczna wymagają doinwestowania, remontów, poprawy jakości usług, w tym standardu, dalszego rozwoju w oparciu o świadomość potrzeb klientów i o własne niekonwencjonalne myślenie i umiejętność kierowania się zasadą zrównoważonego rozwoju (sklepy, punkty usługowe, mała gastronomia, usługi materialne i niematerialne, rozwój atrakcji o skansen, muzeum, punkty widokowe, nowe miejsca noclegowe, atrakcje w oparciu o żywnościowe produkty ekologiczne i zwierzęta domowe) - konie, owce, kozy, bydło rogate, uprawa plantacji, stworzenie bazy noclegowej agroturystycznej, poprawa jakości istniejącej bazy turystycznej, ochrona środowiska - oczyszczalnie, ekologiczne ogrzewanie, drogi dojazdowe, mosty, oświetlenie, poprawa wizerunku otoczenia, pomoc doradcza Miś przedsiębiorczości, doskonalenie warsztatu pracy, poprawa komunikacji osobowej, komunikacji społecznej, przepływ informacji, szeroka promocja.

Współpraca zagraniczna źródłem rozwoju gospodarczego - profesjonalna promocja walorów: INTERNET, wymiana doświadczeń: kulturalnych, społecznych, gospodarczych, w zakresie ochrony środowiska, realizacja wspólnych projektów sprzyjających rozwojowi różnorodnych obszarów działania gminy, a także rozwojowi gospodarczemu .

Dziedzictwo kulturowe, historyczne, rozwój nowych tradycji kulturalnych, kontynuowanie istniejących - umiejętne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i historycznego do rozwoju współczesności (zabytki i miejsca będące świadectwem Trzech Kultur - szczególna dbałość o nie, wykorzystanie ich jako produktów turystycznych, wykorzystanie idei bursztynowego szlaku w poszukiwaniu nowych partnerów w zakresie integracji z Unią Europejską- dla gminy leżącej w Euroregionie Glacensis, dla szkoły, dla organizacji pozarządowych, kontynuacja uruchomionych wcześniej działań, doskonalenie i rozwój tradycji kulturalnej w gminie w oparciu o współpracę z polskimi i zagranicznymi partnerami, włączanie partnerów do udziału w przedsięwzięciach, także istniejące organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne gminy.

Szeroko pojęta edukacja na rzecz społeczności lokalnej - brak - potrzeba budowania świadomości na rzecz rozumienia właściwie pojętej samorządności, kształtowanie społecznych postaw odpowiedzialnych za własny rozwój, edukacja i doradztwo, praktyczna pomoc w zakresie uruchamiania działalności gospodarczej, doskonalenie własnego warsztatu pracy - usługi, kształtowanie nowych umiejętności - język obcy, technologia informacyjna (TI), pilotaż, przewodnictwo, obsługa turystyczna, generowanie twórczych pomysłów w zakresie budowania wzbogaconej oferty turystycznej, agroturystycznej, usług okołoturystycznych, reklama, promocja, marketing, konieczność integracji społecznej wokół rozwiązywania różnorodnych problemów, koordynacja działań gospodarczych, organizowanie punktu doradztwa, krótszych i dłuższych form szkoleniowych.

Spółeczna infrastruktura lokalna - jak wyżej i szczególna dbałość o zewnętrzny wizerunek gminy, terenów wokół zabudowań.

Komunikacja samochodowa i kolejowa

Trudno o dynamiczny rozwój gospodarki w sytuacji niewłaściwie lub słabo funkcjonującej komunikacji w zakresie transportu osobowego i towarowego.

Gmina Lewin Kłodzki boryka się z tym problemem od początku funkcjonowania.

Problem komunikacji należy rozpatrywać w trzech wariantach:

- a. **Problem w zakresie komunikacji lokalnej** istnieje z racji pokaźnego obszaru gminy, który zajmuje: 52 km² oraz rozdrobnionej po wsiach

ludności. Zasadnym wydaje się poszukiwanie rozwiązań w zakresie zlecenia usług w tym zakresie, nawet nieznacznie dotowanych. Także problem polega na konieczności naprawy dróg dojazdowych, budowy nowych, modernizacji istniejących. Polepszenie usług w tym zakresie przyczyniło by się do większej mobilności mieszkańców i zwiększenia ruchu turystycznego, szczególnie w okresie sezonów turystycznych.

b. Problem w zakresie komunikacji samochodowej regionalnej i ogólnopolskiej.

Gmina Lewin Kłodzki położona jest przy drodze krajowej E - 8 i międzynarodowej E-67. Komunikacja PKS, po zmianach wynikających z reorganizacji i restrukturyzacji firmy znacznie pogorszyła swoje usługi. Nie wszystkie kursy komunikacji PKS przejeżdżają przez gminę, brak jest często rzetelnej informacji. Ceny przejazdu są bardzo wysokie w porównaniu z każdym innym zakątkiem Polski. Problem wymaga skutecznej interwencji władz.

c. Problem komunikacji kolejowej.

Pomimo, iż przez gminę prowadzi najbardziej atrakcyjny szlak kolejowy, a także w Lewinie Kłodzkim znajduje się stacja kolejowa PKP - usługi tego rodzaju stanowią obecnie najsłabszą stronę tych zasobów. Likwidacja przejazdów regionalnych, brak właściwej informacji i koordynacji połączeń tego zakątka z ogólnopolskimi liniami kolejowymi znacznie wpłynęły na obniżenie poziomu ruchu turystycznego. Takie udogodnienia jak bezpośrednie połączenia na trasie Gdynia - Kudowa Zdrój, Warszawa - Kudowa Zdrój, Szczecin - Kudowa Zdrój, szczególnie w sezonie turystycznym - od tego roku nie istnieją. W efekcie, stosowanie innych wariantów komunikacyjnych przez turystów oznacza brak komfortu przejazdu na odległych odcinkach, podrażanie kosztów przejazdu, dezorientację i dezinformację, która stanowi antyreklamę w rozwoju turystyki. Istniejące zasoby wymagają interwencji władz gminy, integracji z innymi gminami w tym regionie wokół poszukiwania rozwiązań dla tak poważnych problemów. Istotnym problemem jest również wizerunek stacji PKP w Lewinie Kłodzkim oraz trasa przejazdu koleją. Stacja - nieruchomość zasiedlona przez mieszkańców, brak odpowiedniej i estetycznej infrastruktury wokół, a urokliwa, bardzo stara świadcząca o dziedzictwie wielu pokoleń, która po renowacji mogłaby stanowić ładną wizytówkę tego obszaru - dziś odstrasza i zadziwia rzadkim zaniedbaniem

i brzydota z powodu braku konstruktywnych i przemyślanych działań człowieka.

Przejścia graniczne. Gmina Lewin Kłodzki z uwagi na swoje położenie oraz bezpośrednie sąsiedztwo z Czechami upatruje szansę rozwoju gospodarczego w uruchomieniu przejścia granicznego w miejscowości Kocioł - Oleśnice v Orliwych Horach, w tym także dla ruchu samochodowego. Zadanie to wymaga nie tylko działań ze strony administracji i władz, ale także pomocy w zakresie naprawy i modernizacji drogi prowadzącej z Lewina do Kotła. Właściwe byłoby zadbanie w tym miejscu o odpowiednią promocję gminy i jej walorów, proponowanej oferty turystycznej. Do chwili obecnej, od 1991 r. przejście to było uruchamiane przy okazji różnorodnych wydarzeń kulturalnych po jednej i drugiej stronie: Polski i Czech. Przez okres 13 lat nawiązano dobre stosunki partnerskie z mieszkańcami po czeskiej stronie. Należy je rozwijać i kontynuować.

Duże przejście graniczne znajdujące się w Kudowie Słonem odległe jest od centrum gminy o 5 km - to także stanowi atut w rozwoju turystycznym i agroturystycznym, a także gospodarczym gminy pod warunkiem, że zdołamy poprzez aktywną promocję zachęcić turystów do wjazdu, do Lewina Kłodzkiego.

6. Usługi dla ludności

Poprawa jakości usług w każdym obszarze działania gminy i jej mieszkańców staje się jednym z ważniejszych celów obszarowych oraz celem strategicznym rozwoju gminy.

A. Administracja, bezpieczeństwo publiczne, łączność, komunikacja społeczna

Istnieje silna potrzeba poprawy usług w ww. zakresie.

Administrację lokalną reprezentuje Urząd Gminy w Lewinie Kłodzkim. W budynku tego Urzędu znajduje się również Biblioteka Publiczna oraz Ochotnicza Straż Pożarna. Na terenie Lewina Kłodzkiego znajduje się również Urząd Pocztowy, z siedzibą w Lewinie Kłodzkim.

Problem funkcjonowania Urzędu Gminy polega na:

- konieczności rozbudowy bądź przeniesienia siedziby w inne miejsce i dostosowanie standardem w zakresie organizacji pracy, usług i struktury organizacyjnej oraz warunków lokalowych do pracy mających tam swoją siedzibę organów: Urzędu i Rady Gminy ze

szczególnym uwzględnieniem dostępności do ww. organów wszystkich mieszkańców - także ludzi starszych, niepełnosprawnych, zgodnie z obowiązującymi w Polsce i Europie, standardami - pomieszczenia Urzędu Gminy zostały zaadoptowane w budynku OSP, w 1992 r. zaraz po odzyskaniu przez gminę samorządności. Na owe czasy było to rozwiązanie właściwe, aczkolwiek dziś należy je traktować jako tymczasowe.

- Konieczności właściwego rozumienia swojej misji przez pracowników Urzędu Gminy, a także doskonalenie warsztatu pracy przez urzędników, podnoszenie kwalifikacji i umiejętności w zakresie spraw merytorycznych i obsługi klienta, strategicznego systemu myślenia i działania, także większego zaangażowania na rzecz bieżącej i doraźnej szeroko pojętej edukacji społecznej

- Obszary, które jak się wydaje, należy poprawić to przekaz rzetelnej informacji, dostęp mieszkańców do informacji publicznych (TI, media lokalne, sprawny sposób docierania do mieszkańców), kultura bycia, zewnętrzny wizerunek pracowników i siedziby gminy, a także otoczenia budynku, które z roku na rok podupada.

Usługi w zakresie obsługi mieszkańców powinny ulec zmianie także w takich działaniach gminy, jak:

- bezpieczeństwo
- obsługa bankowa
- obsługa w zakresie dostępu do informacji TI

B. Usługi socjalne

Z uwagi na świadczenie ww. usług w oparciu o skromne środki budżetowe na pewno można mówić o ich bardzo słabej jakości w stosunku do potrzeb mieszkańców.

W gminie Lewin Kłodzki realizacja usług socjalnych odbywa się poprzez Ośrodek Pomocy Społecznej. W opinii mieszkańców praca tej jednostki wydaje się mało dynamiczna i rzetelna, brak skutecznych inicjatyw wyjścia naprzeciw potrzebom klientów. Ośrodek Pomocy Społecznej w sposób niewystarczający korzysta z twórczej możliwości rozwiązywania wielu lokalnych problemów, nie inspiruje działań związanych z wolontariatem, nie korzysta z możliwości powierzania zadań

osobom fizycznym lub podmiotom gospodarczym, a także z możliwości organizowania pomocy potrzebującym przy udziale osób i podmiotów z terenów gminy i z zewnątrz. Jawi się jako placówka zamknięta, a nie szeroko otwarta na potrzeby klientów i współpracę z innymi.

Zakres świadczeń jest bardzo szeroki, jak każdej jednostki w gminie, która samodzielnie i jako jedyna obsługuje mieszkańców.

Właśnie dlatego zakres usług i poprawa jakości powinna być wspierana z zewnątrz, a także poprzez doskonalenie własnego warsztatu pracy pracowników, bo w obliczu ludzkich dramatów wymaga umiejętności wczuwania się w potrzeby klientów, poszukiwania twórczych rozwiązań licznych problemów społecznych, znajomości środowiska, projektowania działań przy udziale pozyskanych środków z zewnątrz, które w sposób znaczny umożliwiłyby rozwiązanie problemów i poprawę jakości usług wobec potrzebujących pomocy mieszkańców. Wydaje się, że zadaniem ośrodka jest poszukiwanie pomocy uzależnionym, także bezrobotnym. Jeśli nie możemy dać wystarczającej pomocy materialnej powinniśmy wspomagać w sposób niematerialny, rzeczowy, merytoryczny i profilaktyczny.

C. Usługi oświatowe i opiekuńczo - wychowawcze wobec dzieci i młodzieży.

Jedyną jednostką oświatową w gminie jest Zespół Szkolno - Przedszkolny im. Na Bursztynowym Szlaku w Lewinie Kłodzkim, skupiający około 200 uczniów.

Uczęszczają do niego dzieci i młodzież na poziomie przedszkola, szkoły podstawowej i gimnazjum. Do nie dawna bardzo prężnie rozwijająca się jednostka funkcjonująca w oparciu o koncepcję idei małej ojczyzny. Interesujące programy wychowawcze i dydaktyczne zostały zaniechane, choć

umożliwiły realizację bardzo wielu programów i projektów, w oparciu o pozyskiwanie środków z zewnątrz. Placówka oświatowa na przestrzeni trzynastu lat (odkąd funkcjonuje samodzielnie gmina) została wyremontowana, zmodernizowana i rozbudowana. Środki na realizację interesującego programu wychowawczego szkoły, który Zespół uzyskał w latach 1996-2001, wiele nagród finansowych i wyróżnień przeznaczano na doinwestowanie szkoły w sprzęt (szkoła posiada dwie pracownie komputerowe), narzędzia dydaktyczne, środki audiowizualne i pomoce dydaktyczne. Także zagospodarowano plac wokół szkoły na potrzeby dzieci i młodzieży.

Dziś, jak się wydaje, jednostka wymaga dokonania oceny jakości pracy szkoły, a także kontynuowania tego, co dobre z przeszłości oraz rozwoju nowych obszarów działania, szczególnie w zakresie poprawy jakości usług dydaktyczno - wychowawczych, doskonalenia warsztatu pracy nauczycieli, uruchomienia coraz szerszej oferty w zakresie aktywnych metod pracy z dziećmi i młodzieżą, wykorzystywania doświadczeń wielu partnerów zagranicznych. Kontakty takie szkoła nawiązała i wymagają one ustawicznego rozszerzania i rozwoju współpracy, ale pod kątem możliwości uczenia się od innych, wymiany doświadczeń, konstruktywnej współpracy.

Ponadto z uwagi na istnienie jedynej placówki wychowawczo edukacyjnej w gminie, pożądane jest wykorzystywanie bazy szkoły do zadań w zakresie szeroko pojętej edukacji społecznej, a także w zakresie aktywnej i konstruktywnej współpracy zagranicznej. Szkoła powinna uczyć młodzież na oczekiwania rynku pracy, a także kształtować przedsiębiorcze postawy młodych, integrować ze środowiskiem lokalnym i jego potrzebami. Uczyć twórczego myślenia dając głos w sprawach ważnych - także młodym ludziom.

Obiekt szkolny w okresie wakacji także jest wykorzystywany do celów turystycznych. Tania oferta wypoczynku dla szkolnej młodzieży, a także bardzo dobre warunki pobytu czynią z tego miejsca intratny produkt turystyczny. Ważne jest i to, że przy szkole działa stołówka szkolna (działalność gospodarcza) i poprzez podejmowane przedsięwzięcia istnieje możliwość wspomagania rozwoju także i tego podmiotu gospodarczego. Wspólny interes szkoły jako jednostki oraz podmiotu gospodarczego jest dobrym przykładem współpracy. Oferta szkoły: dydaktyczna - wychowawcza - wypoczynkowa wymaga szerszej promocji i otwarcia się na różnorodne kontakty.

Wyznaczona misja szkoły w środowisku także jest bardzo znacząca. Poprzez bazę, urządzenia, kadrę - szkoła posiada wiele instrumentów do wsparcia rozwoju gminy poprzez wykorzystanie potencjału uczniów, rodziców i całej społeczności szkolnej. Tego typu działania wymagają planowania i projektowania różnorodnych działań, szukania inspiracji dla nich w ludzkich i społecznych potrzebach. W przeciwnym wypadku szkoła staje się placówką zamkniętą, izolowaną i mało konstruktywnym miejscem do rozwoju społecznego, umysłowego i przedsiębiorczego - uczniów.

D. Działalność kulturalna

Ten obszar ogranicza się w gminie do funkcjonowania Publicznej Biblioteki oraz spontanicznych wydarzeń inspirowanych przez szkołę i bardzo rzadko, przez gminę. Gmina większość wydarzeń, na które pracowano 10 lat - zaniechała i nie kontynuuje.

Niepokojący zastój w obszarze kultury, brak kontynuacji zaistniałych w gminie tradycji stanowi poważne zagrożenie dla integracji społecznej, pobudzania aktywności mieszkańców, młodzieży, dzieci, organizacji pozarządowych oraz możliwości wykorzystania tego typu działań w promocji gminy i w bogaceniu oferty turystycznej. Ten obszar działania gminy wymaga inspiracji działań ze strony władz gminy, kontynuacji wypracowanej tradycji oraz tworzenia nowej, w oparciu o dziedzictwo kulturowe i historyczne, także wykorzystania faktów z najbliższej i dalszej przeszłości oraz rozwoju nowych tradycji kulturalnych z uwzględnieniem współpracy partnerów polskich i zagranicznych.

E. Ochrona zdrowia

Jakość realizowanych usług wymaga kategorycznej poprawy wobec mieszkańców. Większość z nich realizowana jest na terenie Kudowy Zdroju pomimo, że lekarze obsługujący mieszkańców gminy w Kudowie Zdroju są mieszkańcami Lewina Kłodzkiego. Naraża to wielu mieszkańców na dodatkowe koszty dojazdu i niemożność skorzystania z natychmiastowej pomocy. Organizacja usług w tej dziedzinie wymaga poprawy jakości poprzez przeprowadzenie ewaluacji jakości świadczonych obecnie usług w Lewinie Kłodzkim - bo i tu są one prowadzone przy udziale dojeżdżających lekarzy z Kudowy i Dusznik Zdroju. W efekcie zamieszkali na stałe lekarze - mieszkańcy Lewina muszą dojeżdżać do Kudowy Zdroju, zamiast móc świadczyć usługi na miejscu. Poprawa tej sytuacji jest możliwa ponieważ istnieją sprzyjające ku temu warunki lokalowe i kadrowe. Także zakres usług w dziedzinie zdrowia wymaga rozszerzenia oferty. Może połączenie sił i środków przyniosłoby oczekiwany efekt. W okresie tak dużej konkurencji na rynku medycznym zakres tych usług mógłby z pewnością ulec poprawie.

F. Sport i rekreacja

Gmina Lewin Kłodzki jest stosunkowo dobrze wyposażona w obiekty sportowo - rekreacyjne. Na obszarze gminy znajdują się:

- ✓ **Basen kąpielowy otwarty** - powstały przed wojną, w ostatnich latach funkcjonowania gminy, modernizowany, zajmujący powierzchnię 0,86 ha.

Z uwagi na wzmożoną eksploatację i upływający czas, wymaga ciągle remontów. Planuje się dalszy ciąg modernizacji basenu.

- ✓ **Zalew rekreacyjny - zajmuje teren o wymiarach 6,13 ha, 3 - stawowy o łącznej powierzchni 5,62 ha**

Wymaga doinwestowania w zakresie dróg, infrastruktury sportowej, małej architektury, a także kontrolowanej eksploatacji i utrzymania.

- ✓ **Hala sportowa** - obiekt o wymiarach 36 x 18 m na terenie o powierzchni 1,0 ha.

Wymaga doposażenia w sprzęt sportowy i urządzenia (siłownia, wypożyczalnia sprzętu - mogłaby stać się przedmiotem działalności gospodarczej w sezonie).

- ✓ **Boisko sportowe** - przy hali sportowej

Wymagana renowacja nawierzchni oraz zagospodarowania łąy dla widzów.

Obiekty te nie tylko służą mieszkańcom gminy, ale także wspierają jej rozwój gospodarczy i mają znaczący wpływ na wzbogacanie oferty turystycznej. Dodać należy, że dzięki istniejącym obiektom możliwa jest realizacja interesujących partnerskich projektów w ramach współpracy.

Wydaje się, że lista obiektów musi być otwarta. Ścieżki zdrowia na szlakach, ścieżki rowerowe, a także zjazdy saneczkowe, narciarskie świetnie uzupełniałyby ofertę.

G. Szeroko pojęta edukacja

Położenie gminy z dala od miasta powiatowego (30 km), a także kosztowny jak na możliwości mieszkańców dojazd do Kłodzka, sugeruje, że na terenie gminy powinien powstać ośrodek szeroko pojętej edukacji społecznej, punkt konsultacji doradczych. Warto reaktywować założone przed laty Centrum Edukacji na rzecz środowisk wiejskich przy Zespole Szkolno - Przedszkolnym.

Potencjał mieszkańców, stosunkowo niskie kwalifikacje, niski poziom wykształcenia wskazują na taką potrzebę. Podejmowane działania na rzecz ludzi zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym stanowi duże wyzwanie

dla szkoły i grona pedagogicznego, a także OPS, organizacji pozarządowych z terenu gminy. Także w tym miejscu mogłyby się odbywać doskonalenie kwalifikacji w zakresie obsługi klienta, wypracowywania indywidualnych programów rozwoju mieszkańców poszukujących inspiracji do działań gospodarczych na własną rzeź.

Przed laty powstał zamiar utworzenia przy Zespole Szkolno - Przedszkolnym Inkubatora Przedsiębiorczości i wydaje się, że jego realizacja byłaby możliwa. Partnerstwo różnych podmiotów w zakresie społecznej edukacji jest bardzo wskazane, koordynatorem tych działań winien być ośrodek władzy administracyjnej.

H. Demokracja oddolna - szkołą dla polityków

Wydaje się, że nic tak nie integruje mieszkańców jak skupianie się wokół rozwiązywania problemów społecznych. To właśnie organizacje społeczne podejmują często działania w zakresie usprawnienia usług, odpowiadania działaniem na autentycznie istniejące potrzeby mieszkańców. W gminie Lewin Kłodzki znane są różnorodne przedsięwzięcia inspirowane przez organizacje pozarządowe. Od częściowego remontu kościoła poprzez organizację czasu wolnego dzieciom i młodzieży, aż do inspirowania partnerskiej współpracy zagranicznej i społecznej edukacji. To właśnie dzieła takich organizacji pozarządowych jak:

Stowarzyszenie Miłośników Zabytków sakralnych, powstałe w 1993 roku, Ochotnicza Straż Pożarna w Lewinie Kłodzkim posiadająca w swoich szeregach Młodzieżową Drużynę OSP oraz Rada Sołecka w Jeleniowie, która zainspirowała bardzo wiele wydarzeń integrując społeczność lokalną wsi Jeleniów. Nie można zapomnieć o Sudeckim Stowarzyszeniu Turystyki Wiejskiej, które na swoim kącie ma wiele pozytywnych osiągnięć w wyniku działań na rzecz swoich członków - także mieszkańców naszej gminy.

Wskazane są tego typu działania, szczególnie gdy sytuacja finansowa gminy jest trudna i nie pozwala często na pełną realizację zadań własnych finansowanych z budżetu gminy. Inspirowanie i wspieranie tego typu działań oraz aktywna współpraca władz lokalnych z organizacjami pozarządowymi przynieść może bardzo wymierne efekty .

I. Usługi komunalne

Ten rodzaj usług na terenie gminy realizuje Komunalny Zakład Budżetowy, którego działalność jest dotowana z budżetu gminy. Od lat mówi się o potrzebie reorganizacji tego zakładu po to, by przy mniejszych nakładach uzyskać wyższe efekty.

Mając na uwadze fakt, iż liczba mieszkań komunalnych znacząco się pomniejszyła, a kondycja finansowa oraz organizacja działań wymaga poprawy jakości, a także mając na uwadze, iż podmiotów gospodarczych w gminie zajmujących się instalatorstwem, problematyką ogólnobudowlaną, zielenią, estetyką, oczyszczaniem gminy jest wiele - powrót do restrukturyzacji tego zakładu to tylko kwestia czasu.

Istotnym problemem gminy są przypisane zakładowi działania na rzecz ochrony środowiska. Poziom jakości tych usług wymaga ewaluacji i uzupełnienia istniejących braków. Realizacja takich zadań jak segregacja odpadów, prawidłowa realizacja zadań w zakresie gospodarki wodnej, oczyszczania ścieków, instalacji wód. Kań. oraz instalacji burzowych - stanowią nabrzmiały problem w gminie. Wydaje się, iż najbliższe lata powinny przynieść wiele zmian w tych obszarach działania gminy.

7. Ogólne perspektywy rozwoju gminy - założenia

Na podstawie ogólnej charakterystyki i opisanego w najogólniejszym zarysie wizerunku gminy Lewin Kłodzki - stwierdzić należy, że:

1. Z uwagi na bardzo atrakcyjne położenie geograficzne gminy ma ona szansę na prawidłowy rozwój gospodarczy pod warunkiem, że:
 - a. kierunek rozwoju gminy, jej cel strategiczny i wytyczone cele obszarowe będą konsekwentnie realizowane z wykorzystaniem wszelkich możliwości pomocowych przy udziale różnorodnych organizacji oraz instytucji w Polsce i UE.
 - b. Realizacja zamierzonych przedsięwzięć w gminie musi działać w oparciu o szerokie programowanie działań, wyprzedzać czas, planować od przyszłości. Taki sposób planowania wyklucza chaos, uświadamia cele, daje czas na refleksję - gdzie zmierzamy, a dotyczy to wszystkich mieszkańców, także konkretyzuje zadania podejmowane

w odpowiedzi na autentycznie istniejące potrzeby. Tego typu działania są pomocne w osiągnięciu wymiernych i niewymiernych efektów.

- c. Założenia dotyczące rozwoju gospodarczego gminy są szczególnie istotne dla rozwoju dobra wspólnego i jej mieszkańców. To najtrudniejszy obszar działania gminy ponieważ dotyczy nie tylko infrastruktury, ale również pokonywania barier natury psycho - społecznej.
- d. Rozwój gminy Lewin Kłodzki uwarunkowany jest pomocą finansową w zakresie realizowanych projektów inwestycyjnych. Gmina należąca do najmniejszych w Polsce, o tak wielkim rozproszeniu ludności na rozległym terenie, ale przy tak zasobnym w naturalne bogactwo przyrodnicze i krajobrazowe obszarze - może i powinna stanowić interesujące i oryginalne enklawę regionu Ziemi Kłodzkiej. Stanowić może wspaniałą alternatywę - obok słynnych w Polsce miast uzdrowiskowych dla innego rodzaju klienta: rodzin, dzieci i młodzieży szkolnej oraz studenckiej. Bliskość natury, poznanie historii i dziejów ziem oznaczonych obecnością Trzech Kultur ma ogromne znaczenie dla wychowania i rozwoju młodych ludzi w czasach współczesnych, a także stanowi szansę na nietuzinkową ofertę turystyczną gminy. Turystyka stanowić winna główne źródło bogacenia się gminy i jej mieszkańców, jednak nie można uznać, że bez pomocy finansowej z zewnątrz gmina i jej mieszkańcy zdołają szybko osiągnąć oczekiwane efekty.

ROZDZ. II

KIERUNEK ROZWOJU GMINY I JEGO UZASADNIENIE

1. Spójność rozwoju gminy i powiatu

Gmina Lewin Kłodzki przynależy do powiatu kłodzkiego. STRATEGIA ROZWOJU POWIATU KŁODZKIEGO stanowi próbę połączenia interesów i celów strategicznych czternastu gmin z obszaru powiatu kłodzkiego oraz zadań w odniesieniu do Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego.

Strategia Rozwoju Gminy Lewin Kłodzki w sposób bezkolizyjny wkomponowana jest w Strategię Rozwoju Powiatu Kłodzkiego, która wyodrębnia następujące cele strategiczne:

1. Rozwój turystyki i lecznictwa uzdrowiskowego
2. Rozwój przedsiębiorczości
3. Wzrost standardu życia mieszkańców powiatu

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy, jak można zauważyć, nie zmienia założeń i celów strategicznych, ustalonych w opracowaniu strategicznego dokumentu gminy.

Region Ziemi Kłodzkiej tworzy spójny pod względem położenia geograficznego, charakteru ziem, ich historii i tradycji, walorów przyrodniczych i krajobrazowych - obszar.

W ogólnym założeniu kierunków rozwoju wszystkich gmin przynależących do powiatu oraz strategicznego rozwoju regionu Ziemi Kłodzkiej występuje rozwój turystyki oraz przedsiębiorczości.

Jak dalece spójna jest Strategia Rozwoju Gminy 1999-2006 oraz Plan Rozwoju Lokalnego Gminy 2004 - 2013 ze Strategią Powiatu Kłodzkiego, świadczyć może kolejny podrozdział tego dokumentu.

Hasła, które przyświecają określonemu kierunkowi rozwoju gminy to: turystyka, agroturystyka, rolnictwo (śladowo) i w zakresie wspomagającym rozwój turystyczny, przedsiębiorczość i usługi nieuciążliwe dla środowiska naturalnego, w tym okolo-turystyczne i turystyczne.

Rozwój gospodarczy gminy *oznacza* - nieustanne pomnażanie dobra wspólnego i jego rozwój, a przede wszystkim tworzenie warunków do rozwoju indywidualnych mieszkańców.

2. Główny kierunek rozwoju gminy w świetle strategii

Od początku funkcjonowania gminy Lewin Kłodzki jako samodzielnie rządzącej się i samorządnej - tj. od 1991 roku - kierunek jej rozwoju został jasno określony jako turystyczno - rolniczy. Strategia Rozwoju Gminy, uchwalona w 1999 roku potwierdziła przyjęty przez pierwsze władze samorządowe tej gminy, kierunek działania gminy i jej mieszkańców, a niniejszy Plan Rozwoju Lokalnego stanowi ponowne potwierdzenie wcześniej podejmowanych działań, w określonym kierunku rozwoju.

Od momentu uruchomienia działań w samorządnej gminie Lewin Kłodzki, priorytetem w realizacji zadań było bezkolizyjne wykorzystywanie naturalnych walorów krajobrazowych i przyrodniczych oraz atrakcyjnego położenia geograficznego do rozwoju naszej gminy i jej społeczności. Na podstawie oceny zasobów oraz diagnozy potrzeb - społecznych i indywidualnych mieszkańców, można stwierdzić, że nic się nie zmieniło w zakresie priorytetowych działań gminy od 1991 roku, aż do chwili obecnej.

Wydaje się, że tylko konsekwentnie realizowana polityka gospodarcza gminy, dbałość o najsilniejsze, bo naturalne walory stanowiące mocny fundament rozwoju, przełamywanie barier i oporów wśród ludzi poprzez aktywną edukację społeczną, właściwy przekaz informacji, wydatną pomoc wielu instytucji i organizacji, aktywność lokalnych władz - pomoże osiągnąć władzom samorządowym oraz mieszkańcom sukces.

3. Spójność celu strategicznego 1991 - 2004

Zgodnie z przyjętą Strategią Rozwoju Gminy Lewin kłodzki 1999-2006, na podstawie Uchwały Rady Gminy podjętej w dniu 30 kwietnia 1999 r (Uchwała Nr VII/52/99), która nadal obowiązuje, celem strategicznym w rozwoju gminy jest: „Realizacja polityki rozwoju gospodarczego, społecznego, kulturalnego i edukacyjnego służącego społeczności lokalnej z uwzględnieniem turystyczno - rolniczego kierunku rozwoju”.

Strategia Rozwoju Gminy tworzona była w 1999 roku. Od tego czasu do chwili obecnej minęło wiele lat. Nowa rzeczywistość, bardziej skonkretyzowany cel strategiczny, który przyświecać będzie Programowi Rozwoju Lokalnego Gminy

Lewin Kłodzki zawierał będzie pewne uszczegółowienia, choć charakter i kierunek rozwoju gminy pozostanie bez zmian.

Proponuje się brzmienie celu strategicznego, wynikającego z PRL :

Celem strategiczny planu rozwoju lokalnego jest:

ROZWÓJ SPOŁECZNO - GOSPODARCZY GMINY
I JEJ MIESZKAŃCÓW POPRZEZ ROZWÓJ
TURYSTYCZNY, AGROTURYSTYCZNY,
ROLNICZY GMINY I JEJ MIESZKAŃCÓW, ZE
SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM ROZWOJU
RÓŻNORODNYCH USŁUG
I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NIEUCIAŹLIWEJ
DLA ŚRODOWISKA.

UZASADNIENIE WYBRANEGO CELU:

Kierunek rozwoju gospodarczego gminy Lewin Kłodzki został przyjęty w oparciu o autentyczne przesłanki wynikające z najsilniejszych zasobów naturalnych gminy, jej tradycji oraz prognozy rozwoju budowanej na przyszłość, na bazie oceny stanu zasobów, ich mocnych i słabych stron, a także oczekiwań społecznych w zakresie ich indywidualnego rozwoju i rozwoju gospodarczego gminy. Kierunek rozwoju gospodarczego gminy jest spójny z kierunkiem rozwoju powiatu kłodzkiego i województwa dolnośląskiego.

Główne obszary działania, które zgodnie z przyjętym celem mają doprowadzić do rozwoju gospodarczego gminy to: turystyka, agroturystyka, rolnictwo, usługi i przemysł rozumiany jako rozwój przedsiębiorczości - w zakresie nieuciążliwym dla środowiska naturalnego. O tak skonstruowanym celu przesądziły następujące przesłanki:

1. XVIII - wieczna tradycja gminy w zakresie rozwoju turystyki uwarunkowanej naturalną atrakcyjnością położenia geograficznego i walorów krajobrazowo - przyrodniczych, która wynika ze spójności Strategii Rozwoju Gminy ze Strategią Rozwoju Powiatu oraz Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego.
2. Konieczność uruchomienia alternatywy rozwoju dla zasobów gospodarczych stanowiących własność mieszkańców wsi, związanych do niedawna z rolnictwem i zaniechaną działalnością rolniczą, stojących dziś przed koniecznością wkomponowania się w Strategię Rozwoju Gminy, tak, by odnosić jak największe korzyści dla siebie i wspomagać rozwój strategiczny gminy.
3. Konieczność uwzględnienia istniejącego potencjału wsi i niektórych rolników w zakresie możliwości kontynuowania działalności rolniczej, która w sposób bezpośredni i pośredni może wspomagać nie tylko rozwój indywidualny mieszkańców, ale i rozwój gminy.
4. Rozwój usług i przedsiębiorczości nieuciążliwej dla środowiska lokalnego, związanej z działalnością turystyczną, okołoturystyczną, agroturystyczną, rzemiosłem, a także w zakresie wszelkich innych usług i przedsiębiorczych działań, odpowiadających na potrzeby klientów i na oczekiwania rynku.

Dążenie do osiągnięcia wytyczonego celu strategicznego gminy i określonych zadań, skonstruowanych na podstawie autentycznie istniejących i zdiagnozowanych potrzeb, wspomagać będą w wytyczonych obszarach działania gminy i jej mieszkańców, określone cele obszarowe i zadania do realizacji.

4. Cele obszarowe

- a. By wykluczyć chaos w działaniach i uświadomić zakres zadań do realizacji w gminie, która sprzyjać powinna dążeniom do osiągnięcia celu strategicznego, wytyczono następujące obszary działania gminy:

NAZWY WYTYCZONYCH OBSZARÓW DZIAŁANIA GMINY	
1 . Plan przestrzennego zagospodarowania gminy.	11 . Komunikacja - transport osobowy i kolejowy.
2. Ochrona środowiska.	12. Rozwój rolnictwa.
3. Rozwój lokalnej infrastruktury.	13. Sport, rekreacja, wypoczynek.
4. Dziedzictwo kulturowe i historyczne, szeroko pojęta kultura, stara i nowa tradycja.	14. Budowanie demokracji oddolnej.
5. Edukacja społeczna szeroko pojęta.	15. Budowanie społeczeństwa informacyjnego.
6. Oświata i wychowanie.	16. Społeczna integracja wokół rozwiązywania problemów.
7. Rozwój przedsiębiorczości nieuciążliwej dla środowiska.	17. Komunikacja społeczna, informacja społeczna.
8. Rozwój usług, w tym turystycznych i okołoturystycznych oraz innych odpowiadających na potrzeby potencjalnych klientów.	18. Pomoc społeczna.
9. Tworzenie turystycznych i lokalnych produktów.	19. Ochrona zdrowia.
10. Rozwój agroturystyki.	20. Polityka gospodarcza i jej kierunki rozwoju.

- b. Pamiętając o celu strategicznym gminy, w ww. obszarach, na podstawie diagnozy potrzeb i wskazanych zadań, wytyczone zostały cele obszarowe. Prezentacji celów obszarowych dokonaliśmy poniżej :

NAZWA OBSZARU: **Plan przestrzennego zagospodarowania gminy.**

Cel obszarowy:

Przystąpienie do sporządzenia całościowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Lewin Kłodzki **poprzez** uruchomienie szerokich konsultacji społecznych ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów działających lub zamierzających podjąć działanie w obszarze turystycznym, agroturystycznym, rolniczym oraz w rozwoju przedsiębiorczości i usług - także o innym niż ww. charakter, z uwzględnieniem planowanych inwestycji w zakresie poprawy lokalnej infrastruktury społecznej, ochrony środowiska, w tym prawa wodnego i innych działań wynikających z mocy prawa.

NAZWA OBSZARU: **Ochrona środowiska**

Cel obszarowy:

Podjęcie działań w zakresie ochrony czystości wody, powietrza i ziemi ze szczególnym uwzględnieniem poprawy jakości środowiska naturalnego **poprzez** poprawę i ochronę wizerunku krajobrazu i naturalnych walorów przyrodniczych, eliminowania wszelkich degradacji, zanieczyszczeń oraz wdrażania nowych zadań sprzyjających osiągnięciu celu, a także **poprzez** uruchomienie szeroko pojętej edukacji społecznej, realizację koniecznych zadań inwestycyjnych, przedsiębiorczych oraz reorganizacji dotychczasowych, uniemożliwiających osiągnięcie oczekiwanych efektów.

NAZWA OBSZARU: **Rozwój lokalnej infrastruktury społecznej**

Cel obszarowy:

Uruchomienie niezbędnych działań w zakresie poprawy lokalnej infrastruktury społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem najważniejszych aspektów społecznych i gospodarczych, a także ważnych z uwagi na ochronę dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz z uwagi na rozwój turystyki i agroturystyki, poprawę wrażeń estetycznych w zakresie krajobrazu, a także rolnictwa, poprawy stanu technicznego dróg, mostów, nieruchomości zabudowanych i niezabudowanych, w tym terenów rekreacyjnych, terenów zielonych, obiektów sportowych - wymagających modernizacji, renowacji, remontu, zagospodarowania **poprzez** wytyczenie niezbędnych do osiągnięcia celu strategicznego, zadań, opracowanie wymaganych projektów technicznych i kosztorysowych oraz zgodnego z prawem wdrażania ich do realizacji, w myśl obowiązujących procedur z wykorzystaniem istniejących szans uzyskania pomocy finansowej na ich realizację.

NAZWA OBSZARU: **Dziedzictwo kulturowe i historyczne, kultura szeroko pojęta, stara i nowa tradycja.**

Cel obszarowy:

Podjęcie aktywnych i efektywnych działań na rzecz ochrony i dbałości o dziedzictwo kulturowe i historyczne naszych ziem oraz wykorzystanie jego istnienia na rzecz rozwoju współczesności **poprzez** dokonanie inwentaryzacji i oceny stanu zasobów świadczących o ich dziedzictwie kulturowym i historycznym, podjęcie działań mających na uwadze renowację i odnowę zabytków, zgromadzenie materiałów wiedzowych, świadczących o ich historycznym znaczeniu oraz wykorzystanie tych faktów na rzecz promocji i rozwoju turystycznego gminy, inspirowania mieszkańców

do dbałości o nie i wykorzystania niektórych istniejących miejsc i obiektów i historycznego znaczenia faktów, w działalności gospodarczej, zgodnie z obowiązującym prawem.

Również integrowanie społeczności lokalnej wokół tworzenia wydarzeń kulturalnych nawiązujących do starej i nowej tradycji z wykorzystaniem tych działań w rozwoju kulturalnym, turystycznym i agroturystycznym gminy i jej mieszkańców oraz w promocji gminy, inspirowanych przedsięwzięć wśród lokalnych, krajowych i zagranicznych partnerów.

NAZWA OBSZARU: Edukacja społeczna szeroko pojęta

Cel obszarowy:

Wspomaganie indywidualnego rozwoju mieszkańców oraz poszerzanie ich świadomości, dostarczania rzetelnej wiedzy, kształtowania niezbędnych umiejętności w rozwoju gospodarki rynkowej i w życiu społecznym **poprzez** projektowanie różnorodnych przedsięwzięć edukacyjnych na rzecz lokalnej społeczności z wykorzystaniem istniejących zasobów materialnych i niematerialnych (szkoła, wykładowcy, zagraniczni partnerzy) wspomagających realizację tego typu zadań oraz wykorzystania na ten cel możliwych źródeł finansowania.

NAZWA OBSZARU: Oświata i wychowanie

Cel obszarowy:

Podejmowanie twórczych działań sprzyjających rozwojowi szkoły otwartej i użytecznej dzieciom, młodzieży, rodzicom i środowisku lokalnemu **poprzez** inspirowanie nauczycieli do podejmowania wszelkich działań doskonalących ich własny warsztat pracy w zakresie aktywnych metod pracy z uczniem, umiejętności nawiązywania prawidłowych kontaktów, współpracy partnerskiej z uczniem i rodzicem, a także świadomej i odpowiedzialnej realizacji własnej misji w szkole i środowisku lokalnym przejawiającej się planową i ukierunkowaną działalnością w odpowiedzi na istniejące potrzeby, integrowanie działań dydaktyczno - wychowawczych, integrację społeczności, stosownie do oczekiwań nowej sytuacji gminy, Polski i otaczającej nas rzeczywistości.

NAZWA OBSZARU: Rozwój przedsiębiorczości

Cele obszarowe:

Wspomaganie rozwoju przedsiębiorczych działań mieszkańców i tworzenie dodatkowych miejsc pracy, a także inspirowanie mieszkańców do uruchamiania nowej działalności gospodarczej w niezagospodarowanych obszarach gospodarczych, wspomagających ich własny rozwój i rozwój gminy **poprzez** wypracowanie przyjaznej polityki gospodarczej gminy, podejmowanie działań na rzecz doradztwa mieszkańcom, szeroko pojętej edukacji i różnorodnej pomocy na starcie - w tym finansowej poprzez stworzenie np. funduszu poręczeń, a także wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości **poprzez** realizację zadań gminnych

przy udziale najlepszych lokalnych podmiotów gospodarczych, spełniających określone w specyfikacjach wymagania.

Uwzględnianie sugestii zainteresowanych przedsiębiorców w planie przestrzennego zagospodarowania w zakresie dozwolonym, nieuciążliwym dla środowiska lokalnego. Promowanie rodzimych przedsiębiorców na zewnątrz, pomoc władz gminy w nawiązywaniu kontaktów, w tym również wśród zagranicznych partnerów.

NAZWA OBSZARU: **Rozwój usług**

Cele obszarowe:

Wspieranie rozwoju usług na rzecz mieszkańców i gości **poprzez** budowanie świadomości na temat istniejącej strategii rozwoju oraz PRL wśród osób fizycznych oraz podmiotów prawnych, a także inspirowanie do tworzenia komercyjnych usług w zakresie działalności gospodarczej, również kształtowanie umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej i społecznej, uczenia wyczuwania potrzeb klientów i aktywnego odpowiadania na potrzeby działaniem, obsługi klienta, kultury bycia, inspirowanie i koordynowanie podejmowanych działań przez władze gminy w zakresie doradztwa, a także pomocy na starcie ich uruchamiania.

NAZWA OBSZARU: **Tworzenie turystycznych i lokalnych produktów**

Cele obszarowe:

Uruchomienie praktycznej i merytorycznej pomocy przedsiębiorcom i mieszkańcom zainteresowanym tworzeniem turystycznych i lokalnych produktów w różnych obszarach działania człowieka (żywienie, agroturystyka, turystyka, wzbogacanie atrakcji turystycznych, rolnictwo, rzemiosło, sztuka) **poprzez praktyczną** edukację w zakresie twórczego systemu myślenia i działania, umiejętności wykorzystania własnego potencjału na rzecz tworzenia lokalnych produktów, traktowania w działalności gospodarczej turystyki i agroturystyki w kategoriach przemysłu i przedsiębiorczej działalności, a także wspieranie tego typu działań **poprzez** promocję lokalnego potencjału i zasobów gminy i lokalnych produktów.

NAZWA OBSZARU: **Rozwój agroturystyki**

Cele obszarowe:

Uruchomienie aktywnej pomocy w wielu obszarach działania gminy, zainteresowanym rozwojem działalności agroturystycznej rolnikom (ochrona środowiska, przestrzenny plan zagospodarowania, pomoc w opracowaniu biznes planu, pozyskanie funduszy, inspirowanie do tworzenia atrakcji okołoturystycznych i działań wzbogacających ofertę agroturystyczną na bazie ich gospodarstw, pomoc w uzyskaniu wiedzy i umiejętności niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej, obsługi klienta, marketingu i promocji) **poprzez** przystąpienie do konkretnych działań i uruchomienie punktów konsultacyjne - doradczych, bądź cykliów szkoleniowych.

Wspomaganie rozwoju agroturystycznego **poprzez** realizację zadań inwestycyjnych w zakresie dogodnego dojazdu do wsi i gospodarstw, naprawy dróg, poprawy infrastruktury - gaz, prąd, telekomunikacja, wód. Kań. ltd.

Wspomaganie rozwoju agroturystyki **poprzez** szeroką promocję gminy i działań agroturystycznych.

NAZWA OBSZARU: **Komunikacja - transport osobowy i kolejowy**

Cele obszarowe:

Wspomaganie rozwoju turystycznego gminy **poprzez** podjęcie aktywnych działań ze strony władz gminy Lewin Kłodzki na rzecz poprawy jakości usług komunikacyjnych - kolejowych i transportu osobowego - na trasach regionalnych i ogólnokrajowych. Zainspirowanie działań ze strony lokalnego samorządu w zakresie uruchomienia komunikacji lokalnej na wewnętrznych drogach lokalnych **poprzez** przeprowadzenie diagnozy potrzeb w zakresie komunikacji wśród młodzieży, dorosłych mieszkańców zamieszkujących na terenie gminy, a także wśród gości - głównie w trakcie trwania sezonu turystycznego.

Podjęcie przez władze gminy stosownych działań interwencyjnych w zakresie naprawy i modernizacji dróg powiatowych i wojewódzkich, których celem jest poprawa jakości transportu i komunikacji. Przygotowanie stosownych wniosków w zakresie poprawy lokalnej infrastruktury społecznej.

NAZWA OBSZARU: **Rozwój rolnictwa**

Cele obszarowe:

Zainspirowanie konstruktywnych spotkań z rolnikami, którzy nie zaniechali działalności rolniczej **poprzez** pozyskanie i przekazanie informacji zwrotnej na temat ich zamierzeń oraz sugestii władz gminy, które mogliby uwzględnić w dalszej planowanej przez siebie działalności, w odpowiedzi na istniejącą potrzebę łączenia działań rolniczych z tworzeniem produktów lokalnych, wspierających rozwój atrakcyjności oferty turystycznej i agroturystycznej gminy, a **także poprzez** wskazanie rolnikom preferencyjnych możliwości korzystania z usług promocyjnych na rzecz zainspirowanych przez nich produktów lokalnych oraz **wskazywanie siły** społeczności we wspólnym działaniu.

Podjęcie przez władze gminy działań pomocowych na rzecz rolników w zakresie ochrony środowiska przy indywidualnych gospodarstwach rolnych, zaplanowania i wytyczenia terenów pod domowe oczyszczalnie ścieków, realizacja infrastruktury związanej z ujęciem wód. Kań., a także gazyfikacji, pomoc w uzyskaniu środków pomocowych na realizację przedsięwzięć.

NAZWA OBSZARU: **Sport, rekreacja, wypoczynek**

Cele obszarowe:

Wspomaganie rozwoju działań w zakresie tego obszaru **poprzez** podejmowanie przedsięwzięć w zakresie infrastruktury, remontów i modernizacji istniejących obiektów sportowych, które mają podwójne znaczenie dla gminy - służą mieszkańcom i gościom. Poprawa wizerunku obiektów sportowych, wytyczenie i oznaczanie szlaków turystycznych: pieszych i rowerowych, promocja tych miejsc i obiektów, jako turystycznej wizytówki gminy. To także obszar wspomagający rozwój przedsiębiorczości.

A także poprzez apelowanie do mieszkańców zainteresowanych uruchomieniem usług około turystycznych o wspieranie swoją działalnością atrakcyjność oferty turystycznej gminy - wypożyczalnie rowerów, sprzętu wykorzystywanych nad zalewem, małej gastronomii. Koordynacja działań gospodarczych z promocją gminy na zewnątrz.

A także poprzez uruchomienie kursu szkoleniowego w zakresie przewodnika i pilota, animatora wydarzeń rekreacyjne - sportowych. Wykorzystanie już istniejącego potencjału ludzkiego do wspólnej realizacji planowanych przedsięwzięć.

NAZWA OBSZARU: Budowanie demokracji oddolnej

Cele obszarowe:

Uruchamianie edukacji społecznej na rzecz mieszkańców ukierunkowanej na wspomaganie rozwoju demokracji oddolnej **poprzez** proponowanie łączenia interesów grup mieszkańców i zawiązywania związków formalnych tychże grup (stowarzyszenia), podejmowanie działania na rzecz innych - ludzi, społeczności lokalnej, ochrony środowiska, rozwoju turystycznego, kulturalnego i edukacji w gminie.

Realizowanie zadania własnego gminy, jakim jest współpraca z organizacjami pozarządowymi, **poprzez** stworzenie KARTY WSPÓŁPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI określającej zasady tej współpracy, a także informowanie mieszkańców o znaczeniu posiadania osobowości prawnej grup łączących się we wspólnym działaniu, o zasadach obowiązujących przy zawiązywaniu się stowarzyszeń, opracowanie zasad współpracy władz samorządowych z organizacjami pozarządowymi, pomoc w odnajdywaniu potencjalnych partnerów dla istniejących i nowo powstałych stowarzyszeń, także za granicą w partnerskich miastach.

NAZWA OBSZARU: Budowanie społeczeństwa informacyjnego

Cele obszarowe:

Uruchomienie aktywnych działań ze strony władz gminy w zakresie budowania społeczeństwa informacyjnego **poprzez** organizację dostępu do wszelkich informacji publicznych samorządu lokalnego poprzez Internet, a także poprzez inne źródła informacji - biuletyny informacyjne, gazeta lokalna i regionalna, lokalne media.

NAZWA OBSZARU: Społeczna integracja wokół rozwiązywania problemów.

Cele obszarowe:

Inspirowanie działań ukierunkowanych na społeczną integracją wokół rozwiązywania lokalnych problemów **poprzez** inspirowanie różnorodnych debat, wydarzeń, wytyczania wspólnych celów, zadań i udział w nich organizacji i lokalnej społeczności.

NAZWA OBSZARU: Komunikacja społeczna, informacja społeczna

Cele obszarowe:

Podejmowanie działań na rzecz społecznej edukacji w zakresie poznawania zasad komunikacji interpersonalnej i społecznej **poprzez** organizację różnorodnych form szkoleniowych dla pracowników gminy i jej jednostek, a także dla mieszkańców. Dbłość o rzetelność i wysoką jakość i komunikacji społecznej, właściwe rozumienie roli pracowników samorządowych w samorządnej gminie. Właściwe rozumienie pojęcia samorządności, demokracji.

NAZWA OBSZARU: **Pomoc społeczna**

Cele obszarowe:

Podjęcie działań ukierunkowanych na poprawę jakości realizowanych zadań w zakresie pomocy społecznej **poprzez** doskonalenie warsztatu pracy pracowników, kształtowania umiejętności wyczuwania potrzeb klienta, podejmowanie niekonwencjonalnych działań na rzecz świadczonej pomocy (kursy, szkolenia, praktyczna pomoc w postaci rzeczowej, pozyskiwanie środków i ludzi, którzy w jakikolwiek mogliby i chcieliby pomóc innym, założenie stowarzyszenia w zakresie działań na rzecz potrzebującym pomocy, nawiązanie kontaktu z harcerstwem, szkołą itp.), pozyskiwanie środków z zewnątrz na normalne, ludzkie działania ukierunkowane na innych ludzi potrzebujących pomocy (bieda, ubóstwo, uzależnienia, profilaktyka, socjoterapia).

NAZWA OBSZARU: **Ochrona zdrowia**

Cele obszarowe:

Poprawa jakości funkcjonowania usług w zakresie ochrony zdrowia **poprzez** obiektywną ocenę obecnie realizowanych usług, zdiagnozowanie potrzeb i uruchomienie *zadań* mających na celu wypełnienie luk, słabych stron jakości usług, w ocenie mieszkańców.

NAZWA OBSZARU: **Polityka gospodarcza i jej kierunki rozwoju.**

Cele obszarowe:

Podjęcie działań przez samorząd lokalny w zakresie wygenerowanie pomysłów i dróg ich realizacji w świetle obowiązującego prawa, które dotyczyć będą tworzenia przyjaznej polityki gospodarczej w gminie, z uwzględnieniem wspólnych interesów - gminy i potencjalnego mieszkańca - przedsiębiorcy, przy założeniu, że oba podmioty będą miały korzyść z osiągniętych efektów realizowanej działalności (dla gminy - wypełnienie luki w obszarze sprzyjającym przyjętemu kierunkowi rozwoju gminy, wzmożony rozwój gospodarczy poprzez uruchomienie nowych miejsc pracy, perspektywę uzyskania wyższych podatków, tworzenie pozytywnego wizerunku i bogatszej oferty gminy, a dla potencjalnego przedsiębiorcy stworzenie sobie i innym miejsca pracy) **poprzez** zbadanie potrzeb wśród przedsiębiorców, którzy powinni sami ocenić, w którym momencie i w jakiej formie powinna zaistnieć pomoc samorządu w rozwoju przedsiębiorczości i tworzeniu nowych miejsc pracy, na którą może mieć wpływ lokalny samorząd. Sprzyjanie rozwojowi przedsiębiorczości w gminie także **poprzez** tworzenie warunków infrastrukturalnych do jej rozwoju - w planie przestrzennego zagospodarowania, w projektach infrastrukturalnych, wszędzie, gdzie tylko będzie to możliwe, zgodnie z prawem i przyjętymi założeniami i z uwzględnieniem nieuciążliwości dla środowiska naturalnego.

ROZDZ. III

ETAPY REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

1. Plan zagospodarowania przestrzennego - warunkiem rozwoju gminy.

Samorząd lokalny posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lewin Kłodzki z 10 sierpnia 2001 r. Dokument ten wyznacza główne kierunki rozwoju gminy, które są zbieżne ze Strategią rozwoju gminy i rozwoju powiatu. Jednak ograniczanie się tylko do tego dokumentu powoduje przesuwanie w czasie wielu decyzji, spowodowanych brakiem przestrzennego zagospodarowania gminy, w tym projektów inwestycyjnych, budowlanych, których nie można zrealizować szybko i sprawnie w sytuacji braku posiadania Planu przestrzennego zagospodarowania gminy.

Ponadto tworzenie Planu przestrzennego zagospodarowania gminy wymaga szczegółowych konsultacji z mieszkańcami poprzedzonych budowaniem świadomości na temat wagi i znaczenia tego dokumentu. Także uruchomienie działań związanych z planem zagospodarowania przestrzennego powinno być podzielone na przynajmniej cztery etapy:

- a. przygotowawczy** - z dookreśleniem przez władze samorządowe globalnej wizji funkcjonowania gminy, z uwzględnieniem informacji społecznej, a także wskazania czasu członkom społeczności lokalnej i sobie - jako realizatorom, na przeprowadzenie ogólnej diagnozy, a w niektórych wypadkach nawet szczegółowej analizy w zakresie stanu, ewentualnych zagrożeń i szans dla środowiska, z punktu widzenia strategicznych dla gminy, przedsięwzięć, a także diagnozy rynku, środowiska oraz dokonania zestawienia przewidywanych i oczekiwanych efektów planowanych przedsięwzięć, ujętych w planie.
- b. wdrażanie wszelkich** zmian, zbieranie wniosków, sugestii, opinii do planu
- c. fizyczne opracowanie planu przestrzennego** - etapami, w stosunku do wskazanych obszarów, zgodnie z przyjętymi kryteriami i priorytetami
- d. zatwierdzenie wytypowanych i przygotowanych obszarów ujętych w planie, przez Radę Gminy.**

Całościowe, szczegółowe zaplanowanie przestrzeni zagospodarowania gminy umożliwi wygenerowanie wizji funkcjonowania tej gminy lokalnym i napływowym

inwestorom, a także uświadomi mieszkańcom charakter gminy i wskaże tzw. białe plamy w rozwoju gospodarczym oraz ukierunkuje perspektywę własnego rozwoju mieszkańców, usprawni wszystkie działania formalno - prawne i decyzje w zakresie możliwości inwestycyjnych.

Na uwagę zasługuje fakt, iż Rada Gminy podjęła szereg uchwał w zakresie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Lewin Kłodzki, które określają tylko ich częściowy zakres.

Od 10 kwietnia 2003 r. do chwili obecnej podjęto osiem uchwał w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego - w tym jedną uchylono.

Wydaje się, że podejmowane uchwały są wynikiem pomysłów na uruchomienie określonych inwestycji. Taki sposób działania wydaje się tylko pozornie prawidłowy, ponieważ wady tego planowania wynikają z nieprzestrzegania najbardziej lapidarnych zasad, które najprościej można określić w planowaniu przedsięwzięć: *Od ogółu do szczegółu, od wizji do misji poprzez zadania, od globalnego spojrzenia do lokalnego działania.*

Po to, by bezbłędnie planować przestrzeń w zakresie wybranych obszarów, trzeba mieć świadomość wizji całości. Nie można przyjąć odwrotnego postępowania na zasadzie od szczegółu do ogółu w planowaniu przestrzennym. Pomimo, że w rezultacie częściowe planowanie i ich szczegółowe elementy złożą się na osiągnięcie pełnego obrazu, to jednak może się okazać, że całościowa wizja będzie dalece odbiegała od idealnego wyobrażenia obrazu gminy. Planowanie zaczynamy od skonkretyzowanej wizji, trzeba najpierw widzieć i umieć sobie wyobrazić najdalej wysunięty obraz w przyszłość i to dotyczy obszaru całej gminy - bez takiej wizji uruchomienie działań od częściowego planowania obszarów i po złożeniu ich w jedną całość - może przynieść efekt w postaci nieuporządkowanego obrazu w przyszłości. Istotne jest, by wizję poprzeć niezbędną sferą badawczą - rozwojową, diagnozowaniem potrzeb i określeniem przewidywanych efektów.

Dopiero w konkretną wizję (wyobrażenie całościowego obrazu), można wkomponowywać częściowe i szczegółowe zagospodarowanie przestrzenne. Dotychczasowy system myślenia i działania w zakresie planowania przestrzennego nie stanowi zagrożenia tam, gdzie rzecz dotyczy szczegółowych

i nie bardzo istotnych z punktu widzenia strategii i rozwoju gospodarczego, społecznego obrazu gminy.

Jednak dużych i ważnych przedsięwzięć nie należy planować bez wypracowania całościowej wizji funkcjonowania gminy, bez zbadania ewentualnych zagrożeń i przewidywanych efektów, gdyż stanowi to pewien rodzaj niebezpieczeństwa i dużego prawdopodobieństwa popełnienia błędu, a w efekcie poniesienia przez gminę i jej mieszkańców pokaźnych strat finansowych - materialnych i niematerialnych, angażowania sił i środków, które mogą okazać się zaprzepaszczaniem pewnych idei wynikających z ogólnej wizji funkcjonowania gminy.

2. Istniejące potrzeby we wszystkich obszarach gminy powodem wytypowania zadań do realizacji.

Ogólną charakterystykę zasobów, a także ich słabe strony oraz zarys bardzo ogólnej wizji funkcjonowania gminy przedłożyliśmy w I i II rozdziale niniejszego opracowania, oceniając zasoby naszej gminy.

Na tym etapie jesteśmy w stanie wskazać do szybkiej realizacji wiele zadań, których procedura tworzenia już powinna być uruchamiana. W zakresie niektórych zadań poczyniono wcześniej wiele przygotowań dot. opracowania projektów technicznych, kosztorysów, opisu studium wykonalności. W niniejszym Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Lewin Kłodzki wskażemy zadania, które są możliwe do realizacji z uwagi na przygotowane zaplecze techniczne. Inne zadania nazwiemy i postaramy się określić przybliżony termin ich realizacji, dając sobie prawo do wskazania okresu realizacji zadania, a nie konkretnego roku. Należy jednak brać pod uwagę istotny fakt, a mianowicie: Plan Rozwoju Lokalnego tworzony jest na okres 2004 - 2013, co sugeruje, że realizacja wszystkich umieszczonych w planie zadań winna być w tym okresie przynajmniej rozpoczęta. Taki harmonogram realizacji zadań daje szansę właściwego przygotowania sposobu wdrażania, poprzedzonych planowaniem, zadań. Niniejszy harmonogram zadaniowy obrazuje tabela poniżej i wymaga ona uzupełnienia przez samorząd lokalny gminy i dostosowania czasu, formy, sposobów i metod realizacji do posiadanych możliwości finansowych gminy (udział środków własnych oraz możliwości pozyskania dotacji z zewnątrz).

3. System wdrażania zadań i wskaźniki osiągnięć

Cele obszarowe i ich sposób sformowania sugerują uzyskanie oczekiwanych efektów, ale w sposób bardzo ogólny.

Na etapie planowania poszczególnych zadań, opracowywania wniosków o dotacje, konkretnych planów przedsięwzięć w odniesieniu do niniejszego PRL, wskaźniki osiągnięć zostaną przy każdym przedsięwzięciu opisane w sposób bardzo dokładny.

Opisane projekty przedsięwzięć zawierać będą takie elementy jak:

- a. Opis potrzeby, na jakie odpowiada zadanie
- b. Nazwę zadania
- c. Cele
- d. Wytyczenie zadań objętych projektem
- e. Wskazanie oczekiwanych efektów
- f. Harmonogram zadań i opis systemu ich wdrażania do realizacji
- g. Dokładny koszt realizowanego przedsięwzięcia
- h. Sposób ewaluacji.

Sporządzenie wniosku o dotację, którego elementem jest projekt przedsięwzięcia wymaga także wkomponowania się w oczekiwania potencjalnych sponsorów i sojuszników. Oznacza to, że musi być zachowany termin złożenia wniosku, wskazany termin realizacji zadania, wskazany udział finansowy gminy, a także muszą być dołączone załączniki. Władze gminy winny zatroszczyć się wcześniej o przygotowanie całego zaplecza do realizacji poszczególnych wniosków. Projekty techniczne, kosztorysowe, studium wykonalności, ocena wpływu realizowanego zadania na środowisko, prawomocne zezwolenie na budowę - oto wymagania dotyczące zadań inwestycyjnych.

Niniejszy program stanowi tylko ogólny zarys zadań do realizacji, a zarazem fundament uwiarygodniający potrzebę realizacji wskazanych zadań, w postaci zamieszczonego opisu zasobów, ich słabych stron i ogólnie zdiagnozowanych potrzeb na tym etapie planowania.

Istotnym jest również i to, że harmonogram realizacji zadań, z uwagi na sytuację finansową gminy nie może zawierać szczegółowych terminów realizacji.

Terminy muszą być wkomponowane w kalendarz sponsora w odpowiedzi na jego wymagania.

Dodać należy, że PRL wskazuje drogę na starcie i po zatwierdzeniu, uprawniał będzie władze wykonawcze do przygotowania niezbędnych materiałów, kosztorysów, planów technicznych i projektów pod zaplanowane przedsięwzięcia.

Poniższa tabela w harmonogramie zadań, wskazuje oczekiwane efekty - materialne i niematerialne, które powinny być osiągnięte w poszczególnych obszarach działania gminy, w wyniku rzetelnej realizacji Programu Rozwoju Lokalnego Gminy Lewin Kłodzki 2004-2013.

4. Harmonogram realizacji zadań

Poniższy harmonogram zadań ujęty w zestawieniu tabelarycznym informuje o tym, jakie zadania w Programie Rozwoju Lokalnego Gminy Lewin Kłodzki zostały wytyczone do realizacji.

Tabela zawiera nazwę obszaru, nazwę zadania, przewidywany termin realizacji zadania, oczekiwane efekty w wyniku ich realizacji oraz przewidywane źródła finansowania i szacunkowe koszty, jeśli są już znane.

5. PLAN DZIAŁAŃ WYNIKAJĄCY W PRZEPISÓW USTAWY O ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

Nazwa obszaru	Nazwa zadania	Przybliżony termin realizacji	Wskazanie oczekiwanych efektów	Przybliżony koszt i planowane źródła finansowania
Plan przestrzennego zagospodarowania	Rodz. IV pkt. 1 niniejszego opracowania sugeruje realizację zadań w ty obszarze wg. wskazanej kolejności. Zadania wskazane w tym obszarze to: wypracowanie wizji globalnej – uruchomienie okresu przygotowawczego, wdrożeniowego, fizycznego opracowania planu, ewaluacji na etapie stworzonego planu i zatwierdzenie.	2004 – 2013	<ul style="list-style-type: none"> - Świadomość wizji i misji (kto, co jak i dlaczego o w jaki sposób dokonać planu - Usystematyzowanie działań - Wykluczenie chaotycznych decyzji, nieuzasadnionych nieświadomych - Uświadomienie celu działania i kierunku rozwoju - Przybliżenie świadomości zadań do wykonania, - Umożliwienie określenia oczekiwanych efektów - Wskazania, co i w jakiej kolejności powinniśmy realizować (wyznaczenie 	W poniższych działaniach przewiduje się częściowe finansowanie z budżetu gminy, w części ZPORR, w części inne dotacje krajowe oraz możliwe do wykorzystania wszelkie fundusze UE. Założenie to dotyczy wszystkich zadań ujętych w Programie Rozwoju Lokalnego

			<p>priorytetów)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pomaga w skonkretyzowaniu planu finansowego poniższych zaplanowania środków poniższych terminów poniższych odpowiednim harmonogramie czasowym - Umożliwia pozyskanie sponsorów poniższych sojuszników - Wyklucza do minimum możliwość popełnienia błędu. 	
--	--	--	--	--

UWAGA

Poniższe zadania zostały przypisane do określonych obszarów działania gminy. Władze samorządowe gminy, na część wskazanych zadań będą ubiegać się o dotacje celowe z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Fundusze Społecznego, a także w zakresie pomocy rolnikom sugerować będą pomoc z Europejskiego Fundusze Orientacji o Modernizacji Rolnictwa, z Funduszu Współpracy, ZPORR-u i innych, możliwych źródeł dofinansowania.

Niektóre zadania i ich realizacja nie wymagają nakładów finansowych, finansowych raczej myślenia o problemie wdrażanie różnorodnych rozwiązań, przy pomocy ludzkiego potencjału, twórczego i niekonwencjonalnego myślenia, logicznego i rozwiązań.

**6.ZADANIA WYNIKAJĄCE Z PODJĘTYCH PRZEZ RADĘ GMINY UCHWAŁ W OKRESIE 2003 – 2004
W ZAKRESIE PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY**

Nazwa obszaru	Nazwa zadania	Przybliżony termin realizacji	Wskazanie oczekiwanych efektów (źródła finansowania j.w)
Plan zagospodarowania przestrzennego	Zagospodarowanie terenów wokół drogi E-8 Uchwała Nr. VIII/55/03 z dn. 10.04.2003	W Uchwale bezterminowo, wg Planu RL 2004 – 2013	Poprawa wizerunku gminy, krajobrazu, ochrony środowiska, jakości usług wobec przejeżdżających, wzdłuż krajowej i międzynarodowej na trasie Polska – Kudowa oraz Europa zach. – Kudowa – Polska. Droga przebiega na odc. ok. 10 km przez gminę Lewin Kłodzki
	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania dla części Jawornica, Jerzykowic Małych, Kotła, Krzyżanowa, i przystąpienie do planu zagospodarowania Jawornicy, Zimnych Wód, Jerzykowic Małych, Krzyżanowa, Taszowa, Lewina Kłodzkiego – w zakresie ochrony wód, krajobrazu naturalnego, wstrzymanie dewastacji terenu	Uchwała Nr XIII/97/03, z dnia 30.XII.2003 Którą uchylono w dniu 16.01.2004, na rzecz przygotowania 4 odrębnych uchwał.	

	<p>Zagospodarowanie obszarów zabudowy pod realizację celów publicznych we wsiach Lewin Kł, Jeleniów Jeleniów wyłączeniem niektórych obszarów, obszarów także wsi Jerzykowic, Dańczów, Darnków, Gołaczów (Gołaczów wył. Niektórych obszarów), Kulina, Leśnej, Witowa, jawornica, Zimnych Wód, Jerzykowic Małych, Kotła, Krzyżanowa, Taszowa, Jarkowa oraz miejscowego planu dot. zagospodarowania terenów turystycznych i rekreacyjnych rekreacyjnych Lewinie Kłodzkim.</p>	<p>Uchwała Nr XV/112/03 z dn. 30 XII. 2003 r.</p>	<p>Wytyczenie granic obszarów gminy przewidzianych pod rekreacje i sport. Wytyczenie granic niektórych obszarów pod cele publiczne i niepubliczne. Efekty oczekiwane w wyniku realizacji uchwał wynikają z ich treści.</p>
	<p>Uchylenie uchwały Nr XV/112/03 z dn. 30.XII.2004</p>	<p>Uchwała Nr XVI/118/04 z dn. 16.01.2004</p>	<p>j.w.</p>
	<p>Sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowanych w obszarze turystyki i rekreacji.</p>	<p>Uchwała Nr XVII/133/04 z dn. 17.03.04</p>	<p>j.w.</p>

	Zagospodarowanie terenów pod realizację celów publicznych: Lewin i Jeleniów	Uchwała Nr XX/137/04	j.w.
	Przeznaczenie terenów dla celów publicznych oraz określenia zasad zagospodarowania i zabudowy Lewin Kł, Jeleniów - z wył. celów publicznych i Jerzykowice Wielkie, Dańczów, Darnków, Gołaczów z wyłączeniem obszaru górniczego złoża czerwonego granitu, objętego odrębnym planem, Kulina, Leśnej, Zielonego Ludowego, Witowa, Jawornica, Zimnych Wód, Jerzykowic Małych, Kotła, Krzyżanowa, Taszowa, Jarkowa.	Uchwała Nr XX/138/04 Z dn. 14.04.2004 r.	j.w.

7. SUGESTIE MIESZKAŃCÓW UZYSKANE W DRODZE SPOŁECZNYCH KONSULTACJI, DOTYCZĄCE PONIŻSZYCH ZADAŃ			
Plan Zagospodarowania przestrzennego	Zadania wynikające z sugestii mieszkańców w zakresie tego obszaru działania: - skuteczne docieranie do mieszkańców z informacją nt. wszelkich ruchów władz gminy dotyczących planu zagospodarowania przestrzennego na etapie zamiarów przystąpienia do planu oraz skutecznego przekazu informacji i pozyskiwania informacji zwrotnych od mieszkańców w celu uwzględnienia ich sugestii, które często wiążą się z ich planowanymi inwestycjami obszarze rozwoju przedsiębiorczości i usług	Cały czas w okresie podejmowanych działań w tym kierunku	Efekty: - Skuteczny przekaz informacji oraz możliwości planowego podjęcia działań przez mieszkańców i osób zainteresowanych inwestowaniem na terenie gminy.
j.w.	Innym zadaniem zgłoszonym przez mieszkańców jest Natychmiastowe przystąpienie do zbudowania całościowej wizji funkcjonowania gminy i dokonania priorytetowych wyborów obszarów do planu przestrzennego zagospodarowania, z uwzględnieniem przede wszystkim tych terenów, na których planuje się inwestycje, tak by brak planu przestrzennego nie hamował dążeń i planów inwestorów.	j.w.	Wypracowanie wizji funkcjonowania gminy z uwzględnieniem planu zagospodarowania przestrzennego. Czytelna informacja na temat możliwości inwestycyjnych potencjalnych Inwestorów.
j.w.	Inne zadanie zgłaszane przez mieszkańców to uwzględnianie za priorytetowe kryterium – interesu społecznego ogółu, tak, by w pierwszej kolejności planować obszary najbardziej zaludnione i kolejno, aż do najmniej zaludnionych.	j.w.	Ustalenie kryteriów zakresie planowania różnorodnych zadań inwestycyjnych. Wskazywanie czytelnych efektów Uzyskiwanych w wyniku realizacji zadań i dokonanych wyborów tych zadań w określonych obszarach działania i terenu gminy.
j.w.	Planowanie przestrzenne winno odbywać się w zderzeniu prawa obowiązującego w naszym kraju, a także prawa stanowionego w gminie – postulowali mieszkańcy.	j.w.	Uwzględnianie w planowanych inwestycjach strategii rozwoju gminy. PRL i innych uchwał oraz postępowanie zgodnie z obowiązującym prawem.

8. ZADANIA INWESTYCYJNE PRZEWDZIANE DO REALIZACJI

Nazwa obszaru	Nazwa zadania	Przybliżony termin realizacji	Wskazanie oczekiwanych efektów (źródeł finansowania, ew. kosztów oszacowanych)
Ochrona Środowiska	Budowa ujęcia wody i stacji uzdatniania wody dla gminy Lewin Kłodzki	2004 – 2006	Wg wartości kosztorysowej i projektu technicznego: Netto: 1.44.208,00 zł Brutto: 1.758.273,76,96 zł Źródło : ZPORR + budżet gminy
j.w.	Budowa oczyszczalni ścieków, modernizacja istniejącej	2004 – 2013	Efekt: Czystość rzek i strumieni
j.w.	Doprowadzenie nitek kolektora w Jeleniowie	2004 – 2013	Efekt: Czystość rzek i strumieni Podłączenie do kolektora kilkudziesięciu gospodarstw.
j.w.	Doprowadzenie gazu we wsi Jeleniów	2004 – 2013	Ekologiczny efekt w zakresie czystości powietrza oraz podwyższenia standardu w zakresie usług agroturystycznych.
j.w.	Modernizacja kotłowni nieekologicznych na ekologiczne, wymiana instalacji CO i kotłów w budynkach stanowiących mienie gminy	2004 – 2013	Czystość powietrza

j.w.	Obligowanie podmiotów gospodarczych do podejmowania ww. działań oraz właścicieli budynków i mieszkań w ww. zakresie.	2004 – 2013	Czystość powietrza Współpraca z przedsiębiorcami
j.w.	Modernizacja ujęcia wody w Witowie (ogrodzenie studni głębinowych, budowa chlorowni, wymiana sieci drenażowej)	2004 – 2013	Dbłość o jakość wody pitnej i bezpieczeństwo mieszkańców przed zanieczyszczeniami.
j.w.	Uregulowanie wszelkich spraw sprzecznych z Ustawą Ochrona Środowiska i Prawo Wodne	2004 – 2013	Wykluczenie wszelkich niebezpieczeństw i braku równowagi w zakresie gospodarki wodnej.
j.w.	Dbłość o czystość rzek i potoków, egzekwowania kar za zanieczyszczanie potoków, rzek i rowów.	2004 – 2013	Oczyszczone koryta rzeczne, potoki, strumienie.
j.w.	Regulacja potoku – usuwanie zagrożeń powodziowych, na wszystkich rzekach – a w szczególności Wyżnik i Klikawa – od zbiornika do końca miejscowości Jeleniów, przepływających przez gminę.	2004 – 2013	Pogłębione poprzez oczyszczenie koryta rzeczne.
j.w.	Uzbrojenie działek budowlanych w sieć wodociagową i kanalizacyjną ul. Lasek Miejski, działka nad ul. Słoneczną, budynki na ul. Granicznej 7,5,8	2004 – 2013	Zwiększenie sprzedaży działek Dbłość o właściwą gospodarkę wodną i ściekową.

j.w.	Systematyczne uzbrajanie działek przeznaczonych do sprzedaży w sieć wod. Kan.	2004 – 2013	Dbłość o zwiększenie sprzedaży działek, większy przychód dla gminy. Dbłość o właściwe eksploataowanie w przyszłości wody oraz o właściwą gospodarkę ściekami.
j.w.	Remont i umacnianie, prace porządkowe i konserwujące na zalewie.	2004 – 2013	Podniesienie atrakcyjności zalewu. Dbłość o bezpieczne funkcjonowanie.
j.w.	Podjęcie działań edukacyjnych w zakresie podnoszenia świadomości nt. konieczności ochrony środowiska, gospodarki odpadami i potrzeby segregacji.	2004 – 2013	Przygotowanie mieszkańców do oczekiwanych zachowań w zakresie ochrony środowiska, gospodarki odpadami.
j.w.	Zakup pojemników i worków do segregacji odpadów.	2004 – 2013	Przygotowanie zaplecza do gospodarki odpadami.
j.w.	Zorganizowanie segregacji odpadów.	2004 – 2013	Inspirowanie działań gospodarczych.
j.w.	Poprawa wizerunku krajobrazu: - uporządkowanie terenów zielonych przy szlakach turystycznych	2004 – 2013	Poprawienie wizerunku wsi przynależących do gminy. Wzbogacenie oferty turystycznej.
j.w.	Poprawa melioracji – czyszczenie rowów, przegląd i modernizacja instalacji burzowych, studzienek, a także wymiana starych odcinków wod. Kan.	2004 – 2013	Poprawa wizerunku gminy. Poprawa gospodarki wodnej.

j.w.	Wytyczenie i oczyszczenie szlaków turystycznych pieszych i rowerowych	2004 – 2013	Wzbogacenie atrakcji gminy Poprawa wizerunku krajobrazu
j.w.	Rekultywacja terenów zdegradowanych przez wydobywanie kopalin i złoża łupka.	2004 – 2013	Poprawa wizerunku krajobrazu Uregulowanie gospodarki wodnej
j.w.	Podjęcie działalności edukacyjnej i administracyjnej w zakresie szkodliwych efektów wypalania traw.	2004 – 2013	Ochrona naturalnego środowiska
j.w.	Podjęcie inwestycji w zakresie realizacji prawidłowej gospodarki leśnej i wodnej, w tym ochrona wód powierzchniowych.	2004 – 2013	Poprawa gospodarki wodnej, ochrona wód powierzchniowych.
j.w.	Utworzenie Parku Krajobrazowego na terenie wsi Jawornica, Zimne Wody w celu ochrony wód i krajobrazu.	2004 – 2013	Ochrona przyrody Wzbogacenie oferty turystycznej gminy.
j.w.	Inspirowanie rozwoju przedsiębiorczości w zakresie działań na rzecz ochrony środowiska – PET, makulatura, aluminium, szkło – zakup i sprzedaż.	2004 – 2013	Powstanie przedsiębiorstwa do segregowania odpadów przeznaczonych do recyklingu.
j.w.	Budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w miejscowości Kocioł	2004 – 2006	Realizacja prawa o ochronie środowiska

NAZWA OBSZARU	NAZWA ZADANIA	PRZEWIDYWANY TERMIN REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA i szacunkowy koszt
Rozwój lokalnej infrastruktury	Wykonanie nawierzchni jezdni oraz kanalizacji burzowej ul. Słoneczna	2004 – 2013	Poprawa wizerunku, właściwa gospodarka wodno – ściekowa i burzowa
j.w.	Renowacja i modernizacja budynków stanowiących zasoby dziedzictwa kulturowego i historycznego.	2004 – 2013	Zadbane obiekty, ochrona dziedzictwa historycznego i kulturowego. Wzbogacenie oferty turystycznej.
j.w.	Renowacja Kościoła i innych zabytków sakralnych w gminie.	2004 – 2013	j.w.
j.w.	Uruchomienie prac badawczo – rozwojowych w zakresie ww. zabytków, ich inwentaryzowanie, opis wydanie informacji na temat bogactwa historii i znaczenia ich dla współczesności.	2004 – 2013	j.w.
j.w.	Budowa budynku socjalnego na	2004 – 2013	Rozgęszczenie lokali, pomoc najuboższym

	20 lokali		
j.w.	Adaptacja wolnych lokali i budynków na mieszkania.	2004 – 2013	Zwiększenie substancji mieszkaniowej w gminie, która jest deficytowa.
j.w.	Naprawa i modernizacja chodników.	2004 – 2013	Poprawa jakości dróg. Poprawa wizerunku krajobrazu.
j.w.	Wykonanie dróg dojazdowych i transportu rolnego.	2004 – 2006	Leśna Netto: 506.022,66 zł Brutto: 617.323,25 zł Źródło : ZPORR i budżet gminy Przygotowanie zaplecza do uruchomienia sprzedaży działek pod działalność rekreacyjno – turystyczną, a także zaplecza pod dalsze prace inwestycyjne.
j.w	Naprawa dróg istniejących – gminnych, powiatowych, wojewódzkich, w tym między innymi dobudowa i budowa drogi transportu rolnego w kierunku miejscowości – Lewin Kłodzki i Leśna	2004 – 2013	Poprawa jakości dróg Poprawa jakości krajobrazu

j.w	Naprawa starych i budowa nowych mostów	2004 – 2006	<p>Most na Potoku Wyżnik gm. Lewin Kłodzki</p> <p>Netto: 60.124,74 zł</p> <p>Brutto: 73.352,18 zł</p> <p>Źródło ZPORR i budżet gminy</p> <p>Most przy ul. Wodnej – Lewin Kłodzki</p> <p>Netto: 95.451,30 zł</p> <p>Brutto: 116.450,59 zł</p> <p>Odbudowa mostu przy drodze transportu rolnego w Jeleniowie</p> <p>Netto: 184.400,00 zł</p> <p>Brutto: 225.000,00 zł</p> <p>Źródło ZPORR i budżet gminy</p> <p>Poprawa jakości funkcjonowania mieszkańców, także przedsiębiorców (dziś brak dojazdu).</p> <p>Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców.</p> <p>Poprawa wizerunku gminy.</p>
j.w.	Renowacja, modernizacja, wymiana, budowa nowego oświetlenia	2004 – 2006	<p>Oświetlenie w Jeleniowi</p> <p>Netto: 292.398,30 zł</p> <p>Brutto: 356.725,93 zł</p> <p>Źródło ZPORR i budżet gminy</p>

			<p>Budowa oświetlenia w Jerzykowicach Wielkich :</p> <p>Netto: 52.050,14 zł</p> <p>Brutto: 63.501,17 zł</p> <p>Źródło j.w.</p> <p>Poprawa bezpieczeństwa (min. Krajowa droga E-8), tworzenie lepszych warunków do rozwoju turystycznego gminy i jej mieszkańców (Jerzykowice Wielkie – znajdują się na szlaku z Kudowy do Lewina Kłodzkiego)</p>
j.w.	<p>Mała architektura, zagospodarowanie terenów zielonych przy obiektach, odnowienie zniszczonej, zaniedbanej.</p>	2004 – 2013	<p>Wzbogacenie oferty turystycznej gminy</p> <p>Poprawa wizerunku krajobrazu</p>

Nazwa obszaru	Nazwa zadania	Przewidywany termin realizacji	Źródło finansowania / szacunkowy koszt
Dziedzictwo kulturowe i historyczne, kultura współczesna	Inwentaryzacja obiektów zabytkowych i miejsc. Renowacja, odnowa. Opis znaczenia. Wytyczenie szlaków.	2004 – 2013	Wzbogacenie oferty turystycznej. Dbałość o dziedzictwo kulturowe i historyczne
j.w.	Edukacja społeczna jak wykorzystać dziedzictwo kulturowe i historyczne do rozwoju współczesności.	2004 – 2013	Zwiększenie świadomości nt. możliwości łączenia dziedzictwa kulturowego z przedsiębiorczością (przewodnik, pilot, rzemiosło artystyczne, atrakcje okolicy turystyczne i agroturystyczne)
j.w.	Wypracowanie kalendarza wydarzeń kulturalnych wspomagających rozwój gminy.	2004 – 2013	Wzbogacenie oferty turystycznej gminy Integracja społeczności lokalnej

Oświata i wychowanie	Realizacja projektów w zakresie współpracy zagranicznej.	2004 – 2013	Wymiana doświadczeń Nawiązywanie kontaktów Uczenie się oczekiwanych postaw Realizacja wspólnych przedsięwzięć Doskonalenie umiejętności posługiwania się językiem obcym
j.w.	Doskonalenie warsztatu pracy nauczycieli	2004 – 2013	Wyższa jakość nauczania i wychowania
j.w.	Realizacja projektów wspomagających wyrównanie szans dzieci i młodzieży, przeciwdziałanie patologii społecznej, uczenia na potrzeby rynku, integracja ze środowiskiem lokalnym, regionem Polską.	2004 – 2013	Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży Wspomaganie integracji z małą ojczyzną Przygotowanie do życia na rynku pracy i w życiu społecznym Przeciwdziałanie agresji
Rozwój przedsiębiorczości	Powołanie Ośrodka Edukacyjnego przy Zespole Szkolno – Przedszkolnym w Lewinie Kłodzkim na rzecz społecznej edukacji.	2004 – 2013	Wypracowanie kilku projektów edukacyjnych na rzecz społeczności lokalnej w celu wspomaganie ich rozwoju oraz rozwoju gminy, poprzez zwiększenie świadomości

			umiejętności.
j.w.	Wypracowanie przyjaznej rozwoju przedsiębiorczości lokalnej polityki gospodarczej	2004 – 2013	Efektywna pomoc ze strony gminy i wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości
j.w.	Ścisła współpraca przedsiębiorców i władz gminy w zakresie infrastruktury lokalnej, zagospodarowania przestrzennego.	2004 – 2013	Aktywne wspieranie rozwoju przedsiębiorczości
j.w.	Promowanie rodzimych produktów lokalnych.	2004 – 2013	Rozszerzenie działań promocyjnych na rzecz gminy i jej walorów, potencjału Wspieranie rozwoju Miś przedsiębiorczości Lepszy kontakt z przedsiębiorcami.
j.w.	Realizowanie polityki wsparcia dla przedsiębiorców poprzez realizację zadań przy ich udziale (zgodnie z obowiązującym prawem)	2004 – 2013	Pomoc finansowa na starcie (fundusz poręczeń) Pomoc w zakresie regulowania podatków, w zależności od dokonywanych przez przedsiębiorców inwestycji oraz uruchamianych miejsc pracy.
j.w.	Współpraca z inwestorami - przedkładanie oferty i wizji gminy, daleko idące działania w kierunku zachęty.	2004 – 2013	Podjęcie zadań edukacyjnych wdrażających do udziału w PRL. Większa świadomość przedsiębiorców.

Nazwa obszaru	Nazwa zadania	Termin realizacji	Koszt szacunkowy/ przewidywane źródła finansowania
Rozwój usług	Edukacja społeczna – uruchomienie zadań zgodnie z celem obszarowym	2004 – 2013	Inspirowanie mieszkańców do uruchamiania na własną rzecz działalności dochodowej poprzez usługi – np. wypożyczalnia rowerów, sprzętu turystycznego i innych. Wzbogacanie oferty turystycznej gminy.
Tworzenie turystycznych i lokalnych produktów.	Edukacja społeczna i inspirowanie do podejmowania działań w tym kierunku przez mieszkańców.	2004 – 2013	Wzbogacanie oferty turystycznej gminy Podnoszenie statusu materialnego mieszkańców. Doradztwo i pomoc
j.w.	Promocja starych i nowo powstałych produktów – łączenie działań z turystyką, agroturystyki, rozwojem przedsiębiorczości, ochroną środowiska, edukacją.	2004 – 2013	Zwiększenie promocji gminy agroturystyki podmiotów gospodarczych.
Rozwój agroturystyki	Edukacja społeczne	2004 – 2013	Zwiększenie świadomości nt. możliwości pomocy poprzez własną aktywność. Edukacja nt. Jak realizować własna działalność
j.w.	Pomoc w zakresie infrastruktury	2004 – 2013	Zaangażowanie się gminy w tworzenie warunków do prowadzenia działalności gospodarczej.

j.w.	Doradztwo, pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania	2004 – 2013	Zwiększenie ilości mieszkańców, którzy mogą skorzystać z dotacji unijnych
j.w.	Pomoc w rozwoju działalności gospodarczej.	2004 – 2013	Poprawa jakości dotychczasowych usług.
j.w.	Współpraca z grupami producentów – stowarzyszenia i inne.	2004 – 2013	Promocja tego typu działań Pomoc w zakresie infrastruktury Pomoc w poprawie wizerunku gminy Usprawnienie komunikacji osobowej i Społecznej Poprawa jakości w zakresie informacji.
j.w.	Aktywna współpraca władz w zakresie programu zagospodarowania, właściwy przepływ informacji.	2004 – 2013	Rzetelność i szybkość w załatwianiu spraw administracyjnych.
j.w.	Spójne działania władz i rolników w zakresie ochrony środowiska i działań inwestycyjnych w tym obszarze.	2004 – 2013	Wskazywanie i pomoc w załatwieniu problemów związanych z budową przydomowych oczyszczalni oraz zachowaniem higienicznym i ekologicznym w ogóle.
Komunikacja i transport osobowy	Komunikacja lokalna – diagnozowanie, inspirowanie do podejmowania działań gospodarczych.	2004 – 2013	Integracja i edukacja społeczna
j.w.	Komunikacja regionalna i ogólnopolska: Interweniowanie, łączenie interesów gminy z sąsiadującymi gminami z regionu.	2004 – 2013	Poprawa komunikacji w zakresie transportu osobowej, zwiększenie szansy na mobilność mieszkańców wsi.

j.w.	Poprawa nawierzchni	2004 – 2013	Poprawa komunikacji samochodowej Poprawa wizerunku wsi Wzbogacenie oferty turystycznej
Rozwój rolnictwa	Współpraca władz z rolnikami – przekazywanie informacji zwrotnej, wdrażanie do PRL	2004 – 2013	Zwiększenie świadomości rolników nt. zamierzeń gminy Wskazanie drogi jak można się wkomponować w PRL w zakresie rozwoju rolnictwa Zwiększenie możliwości dochodu dla gospodarstw Zwiększenie atrakcyjności gminy Poprawa wizerunku wsi
j.w.	Uruchomienie pomocy w postaci promocji.	2004 – 2013	Zwiększenie promocji gminy i atrakcji – także agroturystycznych i produktów lokalnych.
j.w.	Spójne działania w zakresie ochrony środowiska, infrastruktury, planu zagospodarowania przestrzennego.	2004 – 2013	Pomoc rolnikom w uruchomieniu zadań dotyczących ochrony środowiska.
Sport, rekreacja, wypoczynek	Modernizacja, remont, rozbudowa istniejących obiektów sportowych (hala, zalew, basen, boisko),	2004 – 2013	Wzbogacenie oferty turystycznej gminy Poprawa jakości dotychczasowych usług Wykorzystanie obiektów w ofercie turystycznej
j.w.	Tworzenie nowych (zjazdy saneczkowe, narciarskie, szlaki piesze i rowerowe.	2004 – 2013	j.w

j.w.	Edukacja – wykorzystywanie oferty i programu gminy do uruchamiania działalności gospodarczych.	2004 – 2013	Wskazanie mieszkańcom w jaki sposób ich działalność może przynosić dodatkowe dochody i poprawić ich status materialny.
	Doposażenie obiektów w sprzęt i urządzenia.	2004 – 2013	Wzbogacenie jakości usług.
Budowanie demokracji oddolnej	Inspirowanie przez władze łączenie grup interesów (stowarzyszenia, związki, fundacje)	2004 – 2013	Realizowanie zadań na rzecz społeczności lokalnej przy udziale samych mieszkańców.
j.w.	Edukacja w zakresie ukształtowania umiejętności przy pracy metodą programu i projektu	2004 – 2013	Wykorzystanie szansy na pozyskiwanie celowych dotacji na planowane działania z środków krajowych i unijnych.
j.w.	Pomoc w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych.	2004 – 2013	Wymiana doświadczeń Realizacja wspólnych projektów w różnorodnych obszarach życia społecznego i gospodarczego.
j.w.	Planowanie wspólnych przedsięwzięć	2004 – 2013	Poprawa jakości w realizacji zadań, zwiększenie efektywności realizacyjnych.
j.w.	Uchwalenie Karty Współpracy z organizacjami pozarządowymi: zasady, warunki	2004 – 2013	Czytelne określenie zasad współpracy. Inspirowanie organizacji od włączania się w życie publiczne i społeczne.
Budowanie społeczeństwa informacyjnego	Organizacja dostępu do informacji. Uruchomienie otwartego punktu dojścia do Internetu.	2004 – 2013	Zwiększenie jakości w przekazywaniu informacji. Większa świadomość mieszkańców.

Informacyjnego	do Internetu		Rozumienie celów działania gminy. Propagowanie i zachęcanie do udziału w realizacji przedsięwzięć, inspirowanych przez gminę.
j.w.	Budowanie informacji na stronach internetowych	2004 – 2013	Prowadzenie ewaluacji zdań realizowanych przez samorząd. Pozyskiwanie opinii i oceny niektórych przedsięwzięć.
j.w.	Przekaz rzetelnych informacji w mediach, prasie, a także poprawa jakości sposobu zwyczajowo przyjętych.	2004 – 2013	Uruchomienie rzetelnej informacji.
Społeczna integracja	Inspirowanie działań przez władze gminy ukierunkowane na społeczność lokalna w celu integracji wokół rozwiązywania problemów – autentycznych i rzeczywiście istniejących.	2004 – 2013	Rozwiązywanie problemów przy udziale osób bezpośrednio zainteresowanych.
Komunikacja społeczna, informacja społeczna	Edukacja społeczna na rzecz poprawy jakości komunikacji.	2004 – 2013	Jak rozmawiać z innymi Jak negocjować Jak wyczuwać potrzeby innych Jak rozmawiać, by nie popadać w konflikty.

j.w	Rzetelność, szybkość w przekazie informacji	2004 – 2013	Uruchomienie Internetu, a także rzecznika prasowego. Zwiększenie promocji pozytywnej gmin na zewnątrz.
Pomoc społeczna	Edukacja na rzecz doskonalenia warsztatu pracy pracowników (może staż zagraniczny) i poprawa jakości usług.	2004 – 2013	Poprawa jakości usług Wyplenienie luki w pomocy niematerialnej Zwiększenie i poprawa jakości umiejętności pracowników
j.w	Podjmowanie inicjatyw innych niż pomoc materialna wobec potrzebujących.	2004 – 2013	
j.w	Nawiązanie współpracy (szkoła, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne, podmioty gospodarcze)	2004 – 2013	Integracja społeczna wokół rozwiązywania problemów na rzecz ludzi potrzebujących.
Ochrona zdrowia	Diagnozowanie potrzeb i poprawa jakości dotychczasowych usług medycznych, rozszerzenie oferty.	2004 – 2013	Poprawa jakości usług i pomocy zdrowotnej.
Polityka gospodarcza i jej kierunki rozwoju.	Wypracowanie przez samorząd lokalny strategii działania z uwzględnieniem wspólnych interesów przedsiębiorców i gminy, a także mieszkańców i gminy.	2004 – 2013	Wspieranie rozwoju mieszkańców przez władze samorządowe gminy. Świadomość wspólnych interesów i wzajemnej zależności.

9. Plan finansowy na lata 2004 — 2006

dla projektów realizowanych w ramach PRL-u Gminy Lewin Kłodzki

Lp.	Nazwa obszaru	Nazwa zadania	Rok realizacji zadania	Planowany wydatek ogółem	W tym środki własne	W tym środki unijne	Dział klasyfikacji budżetowej
				w tys. zł	w tys. zł	w tys. zł	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	OCHRONA ŚRODOWISKA	Budowa drenażowo – brzegowego ujęcia wody w Jawornicy	j.w.	1.760	607	1.153	010
2	J.W.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej od wsi Kocioł do Lewina Kł.	j.w.	1.594	549	1.045	010
3	ROZWÓJ INFRASTRUKTURY LOKALNEJ	Odtworzenie drogi transportu rolnego do wsi Leśna.	j.w.	618	213	405	600
4	J.W.	Budowa i odbudowa mostów przy ul. Wodnej	j.w.	169	45	124	600
5	J.W.	Budowa oświetlenia przy drodze E-8 w Jeleniowie	j.w.	357	123	234	900
6	J.W.	Budowa oświetlenia we wsi Jerzykowice Wielkie	j.w.	64	23	41	900
7	J.W.	Rozbudowa mostu na rzece Klikowa w Jeleniowi	j.w.	225	77	148	600
OGÓŁEM				4.787	1.637	3.150	

10. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej - ewaluacja

1. Zamieszczenie PRL w INTERNECIE na str. www.
2. Umożliwienie dostępu do INTERNETU mieszkańcom wraz z możliwością przekazania swojej opinii.
3. Badanie opinii społecznej w drodze ankiet
4. Rozmowy z mieszkańcami, przyjmowanie wniosków i opinii
5. Organizacja publicznych debat podsumowujących realizacji zadań
6. Organizowanie konferencji prasowych nt. realizowanych zadań
7. Korzystanie z prasy lokalnej i regionalnej - przekazywanie informacji zwrotnej
8. Redagowanie biuletynu do mieszkańców, w zależności od potrzeb i w przypadku najbardziej istotnych zadań wymagających w sposób szczególny rozpropagowanie informacji.